

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Vnímání vlastních rodičů u středoškoláků

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Mgr. Irena Ocetková, Ph.D.

Vypracovala:
Bronislava Žáčková

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vnímání vlastních rodičů u středoškoláků“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 10.04.2009

Bronislava Žáčková

Poděkování

Děkuji mé vedoucí bakalářské práce paní Ing. Mgr. Ireně Ocetkové, Ph.D. za užitečnou metodickou pomoc při vedení této práce.

Také bych chtěla poděkovat paní Libuši Tomáškové za umožnění výzkumu a své rodině, která mě při práci podporovala.

Bronislava Žáčková

OBSAH

Úvod.....	3
Teoretická část.....	4
1. Adolescence	4
1.1 Obecná charakteristika vývojových změn v dospívání.....	4
1.1.1 Diferenciace období adolescence	4
1.1.2 Socializace	6
1.1.3 Vývojové změny v adolescenci	8
1.1.4 Specifické vývojové problémy dospívajících.....	9
1.1.5 Problémové chování a rizikový vývoj.....	11
1.2 Interakce dospívajících s vnějšími podmínkami.....	11
1.2.1 Funkce rodiny – role rodičů.....	12
1.2.2 Škola.....	13
1.3 Výchovné přístupy.....	13
2. Vztahy v adolescenci.....	16
2.1 Vztah k sobě, sebepoznání a sebehodnocení	16
2.2 Vztah s rodiči	17
2.3 Vztahy se sourozenci.....	20
2.4 Vztahy s dospělými mimo rodinu	21
2.5 Vztahy s vrstevníky	22
2.6 Přátelské vztahy	23
2.7 Romantické vztahy	24
Praktická část.....	26
3. Dotazník a jeho analýza.....	26
3.1 Cíle a předpoklady a otázky výzkumu	26
3.2 Použitá metoda.....	27
3.3 Vzorek respondentů.....	27
3.4 Popis výsledku	27
3.5 Souhrn a interpretace výsledků.....	71
3.6 Závěr.....	72
Resumé.....	73
Anotace	74
Klíčová slova	74
Annotation	74
Keywords	74
Literatura a prameny	75
Seznam příloh	76

Úvod

Vztahy v rodině nás provázejí celým životem. Od narození jsme součástí rodiny, nejprve jako děti a poté sami jako rodiče. V období středoškolských studií se dospívající sice odpoutávají od svých rodičů, ale rodina a tím i rodiče stále neztrácejí na své důležitosti.

V období dospívání se proměňují sociální pozice adolescentů a podle toho se mění také jejich sociální role. Dospívající už nechce být dítětem, za které rodiče rozhodují, ale chce se také alespoň z části podílet na rozhodování o sobě. Zde je velmi důležitý přístup rodičů, jejich způsob výchovy a celková atmosféra v rodině. Je obvyklé, že se vztahy s rodiči po nějakou dobu zhorší, protože dospívající si musí vybudovat novou pozici v rodině, musí se naučit vydobýt si svá práva, ale také se naučit se svými právy přijmout i pocit odpovědnosti za své jednání. Rodiče by v této době měli svému dospívajícímu dítěti umožnit rozhodování o sobě samém s jejich pomocí, ale také by měli vyžadovat, aby si adolescent uvědomoval i případná rizika těchto rozhodnutí. Toto je možné hlavně klidným přístupem a stanovením určitých podmínek, které budou respektovat jak děti, tak také rodiče.

V teoretické části bakalářské práce se budu věnovat obecné charakteristice vývojových změn v dospívání, popíšu jednotlivé etapy období adolescence, funkce rodiny a školy a zmíním se i o výchovných přístupech. Tématem další části budou vztahy v adolescenci, a to nejen rodinné, ale i vztahy s dospělými mimo rodinu a vztahy s vrstevníky.

Praktická část bakalářské práce bude věnována tomu, jak sami dospívající nahlíží na své rodiče. Výsledky výzkumu budou popsány dle pohlaví a jednotlivých ročníků a porovnány dle pohlaví. Dotazník, který byl použitý v této bakalářské práci, byl sestaven pouze pro použití této práce a není součástí žádného jiného výzkumu. Výsledky proto nelze zobecnit. Výzkumu se zúčastnilo 176 studentů Gymnázia Jana Keplera, Parléřova 2, Praha 6 – Hradčany.

Teoretická část

1. Adolescence

1.1 Obecná charakteristika vývojových změn v dospívání

Období dospívání můžeme zasadit do druhého desetiletí našeho života. Je to období zhruba od 10 (11) – do 20 let, kdy dochází ke změně osobnosti ve všech oblastech: somatické, psychické i sociální. V biologickém smyslu začíná období adolescence nástupem pohlavního zrání a akcelerací růstu a končí dovršením pohlavní zralosti a dokončením tělesného růstu (Langmeier, J., Krejčířová, D., 2008).

Zároveň s biologickým zráním dochází k novému sociálnímu zařazení jedince. Dospívající se chtějí co nejdříve zbavit znaků s jednoznačně sociální podřízeností a naopak usilují o získání větších práv a svobody rozhodování. Povinnosti a zodpovědnost dospělosti však přijímají jen velmi neochotně (Vágnerová, M., 2008).

1.1.1 Diferenciace období adolescence

Jak již bylo zmíněno výše, adolescence zahrnuje období asi 10 let, ve kterém dochází k velkému množství změn v oblasti biologické, psychické a sociální. Z pohledu společnosti jde v tomto období hlavně o přípravu na dospělé role. Adolescenci můžeme rozčlenit na ranou, střední a pozdní (Macek, P, 1999):

Časná adolescence – zahrnuje období od 10 (11) do 13 let, ve kterém dominují pubertální změny. Projevy prvních biologických a fyzických změn. Adolescenti v období rané adolescence nastartují pohlavní dozrávají a většina ho také v tomto období ukončí. Za přímý důsledek pubertálních změn můžeme považovat některé psychické a sociální změny v rané adolescenci. V tomto období je typický zvýšený zájem o vrstevníky opačného pohlaví, který je posilován projeveným pohlavním pudem a výskytem sekundárních pohlavních znaků. Ve stejné době se

objevují i další změny, ale ty nejsou v přímém vztahu k pubertě (např. vývoj kognitivních procesů) a konečně další změny, které jsou podmíněny především společenskými podmínkami. Sem patří např. ukončení základní školy a přechod na školu střední.

Střední adolescence – zahrnuje období od 14 do 16 let. Tato fáze je obdobím, kdy je vlastní dospívání nejčastěji objektem úvah a hodnocení. Adolescenti se často snaží výrazně odlišovat od svého okolí, např. stylem oblékání. V psychologickém slova smyslu můžeme toto období označit za období hledání osobní identity, tj. vlastní jedinečnosti a autentičnosti.

Pozdní adolescence – období od 17 do 20 let (či později). Většina dospívajících ukončuje vzdělávání v této době a rozhoduje se, zda bude pokračovat ve studiu nebo hledat pracovní uplatnění. V daleko větší míře se adolescent zamýšlí nad svými plány a cíly, a to nejen pracovními, ale i partnerskými. Dospívající má potřebu někam patřit, podílet se na něčem a něco s druhými sdílet. Šíře těchto změn závisí na tom, jak adolescent sám časuje své dospělé role, tzn. zda se rozhoduje pro vysokoškolská studia, ekonomicky se osamostatňuje, nebydlí s rodiči apod.

Podle Vágnerové (2008) je účelné dospívání rozdělit na dvě fáze:

Raná adolescence – období od 11 do 15 let, s určitou individuální variabilitou. Nejnápadnější změnou je tělesné dospívání, spojené s pohlavním dozráváním. Mění se zevnějšek dospívajícího. V rámci celkového vývoje dochází ke změně způsobu myšlení, hormonální proměny stimulují změny emočního prožívání. Pubescent se snaží o osamostatňování od rodičů, velký význam pro něj mají vrstevníci. V tomto období je důležité přátelství, ale i první lásky. Starší pubescenti se prostřednictvím úpravy zevnějšku či specifického životního stylu snaží odlišit od vlastní skupiny dětí i dospělých. Důležitým sociálním mezníkem je ukončení povinné školní docházky a výběr budoucí profese, která bude spoluurčovat budoucí sociální postavení dospívajícího. Všechny tyto změny vedou ke ztrátě starých jistot a posilují potřebu orientovat se v nové situaci a stabilizovat se v ní. V období dětství byla potřeba jistoty saturována závislostí na rodině, ale nyní dospívající potřebuje změnit její charakter. Po dosažení určité úrovně vývoje je pro adolescenta větší svoboda v rozhodování žádoucí. Tím, že dospívající rozhoduje o sobě více sám, dokazuje sobě i druhým, že takovou míru závislosti nepotřebuje. S potřebou jistoty souvisí i potřeba citové akceptace. Ta má v době dospívání jiný charakter, než měla v prvních letech života, takže lze

spíše mluvit o potřebě přijatelné pozice ve světě. Dalším z úkolů tohoto období je dosažení nové přijatelné pozice a tím i potvrzení určité jistoty.

Pozdní adolescence – období od 15 do 20 let, s určitou individuální variabilitou, zejména v oblasti psychické a sociální. Biologicky je vymezena pohlavním dospíváním, v této době obvykle dochází k prvnímu pohlavnímu styku. V období pozdní adolescence dochází ke komplexnější psychosociální proměně, mění se osobnost dospívajícího i jeho společenské pozice. Dospívající ukončuje profesní přípravu a nastupuje do zaměstnání, resp. volí další studium. S tím je spojeno také dosažení nebo oddálení ekonomické nezávislosti, která je v našich sociokulturních podmínkách považována za jeden z důkazů dospělosti a předpokladem k přiznání větších práv. Na počátku tohoto období dochází k potvrzení sociální identity, což se projevuje přijetím specifické adolescentní kultury a stylu života a sdílením stejných zážitků a hodnot. V tomto období se také obvykle stabilizují a zklidňují vztahy s rodiči, rozvíjejí se vztahy s vrstevníky, především k oblasti partnerství. V 18ti letech člověk dosahuje plnoletosti, získává svobodu pro své rozhodování a je také plně zodpovědný za své jednání. Tato fáze dospívání je zaměřena na hledání a rozvoj vlastní identity, která by byla subjektivně přijatelná a alespoň částečně odpovídala představám dospívajícího. Pro mnohé dospívající nemusí být dospělost, spojená s definitivní volbou, lákavá, proto dávají přednost přechodnému období. Této tendenci odpovídá postoj označený Eriksonem (1963) jako adolescentní psychosociální moratorium – potřebou něco zastavit, zabrzdit. Smyslem pozdní adolescence je poskytnutí času a možnosti, aby dospívající porozuměl sám sobě, osamostatnil se a rozhodl se, čeho chce v budoucnu dosáhnout.

1.1.2 Socializace

Dospívání je fází přechodu z dětství do dospělosti. V období mladší adolescence dochází ke změně sociální pozice jedince. Jednak ukončením povinné školní docházky a volbou dalšího profesního směřování a dále získáním prvního občanského průkazu v 15 letech. Také se mění vztahy s lidmi, jak dospělými, tak i vrstevníky. Pubescent již nechce názory a rozhodnutí autorit respektovat bezvýhradně, chce o nich přemýšlet a hlavně diskutovat. Diskuse a logická argumentace s dospělými mu dává pocit jistoty, že se jim může vyrovnat a je tréninkem vlastních schopností a možností. Dospívající dohadováním neútočí na autoritu, aby ji zlikvidoval, ale

usiluje o to, aby se jí stal sám. Toto období je také charakteristické netolerancí k dospělým a lpění na absolutní spravedlnosti. Kritika dospělých nebývá větší než kritika vrstevníků, bývá však obvykle nápadnější. Přiznat nahlas své nedostatky a pocity nejistoty není únosné v kontaktu s dospělým, který je stále v nadřazeném postavení vzhledem k pubescentovi (Vágnerová, M., 2008).

Pro osobnostní rozvoj dospívajících je důležitá rodina, kde má jedinec stále důležité sociální zázemí, škola z hlediska budoucího sociálního zařazení, volnočasové aktivity, které mohou ovlivňovat sociální zařazení pubescenta a rozvoj jeho schopností a dovedností. Stále větší důležitost získává pro dospívajícího vrstevnická skupina, se kterou se identifikuje. Rozvíjejí se zde vztahy typu přátelství a prvních lásek (Vágnerová, M., 2008).

Období pozdní adolescence je dobou, kdy dospívající přechází do dospělosti. S tím souvisí, že je stále více respektován jako dospělý, ale také se od něj očekává i odpovídající chování. Na počátku tohoto období dochází ke změně školy, resp. skupiny spolužáků a na konci starší adolescence je dalším mezníkem nástup do zaměstnání. Pro jeho další osobnostní rozvoj jsou důležité různé vztahy, sociální skupiny a instituce jakými jsou rodina, sekundární vzdělávací instituce, pracoviště a vrstevnická skupina (Vágnerová, M., 2008).

Pozdní adolescence je obdobím, kdy dospívající získávají nové role, jiné se pouze rozvíjejí. Některé role představují základ pro vymezení specifických rolí v dospělosti, ale v tomto období ještě nebývají stabilizované. Vágnerová (2008) uvádí obecně důležité role v tomto věku:

- **Předprofesní role** studenta či učně, která směřuje k dosažení určité sociální pozice, která, pokud vyhovuje zájmům a schopnostem adolescenta, může mít i osobní význam.
- **Role pracujícího**, která je předpokladem k dosažení ekonomické a s ní spojené sociální samostatnosti.
- **Role člena určité skupiny**, se kterou se dospívající ztotožňuje a získává tak určitou sociální identitu. Tato role obvykle ztrácí ke konci adolescence na významu.
- **Role blízkého přítele**, kamaráda, na něhož se lze spolehnout, sdílet zážitky a zkušenosti.

- **Partnerská role**, která uspokojuje potřebu blízkého, emočního a sexuálního vztahu, ale mnohdy saturuje i potřebu realizace a potvrzuje osobní přijatelnost pro jedince opačného pohlaví.

1.1.3 Vývojové změny v adolescenci

Podle Macka je adolescence obdobím vývojových přechodů, které jsou charakterizovány významnými změnami v biologické či sociální sféře života. Biologické změny a významné sociální změny navozují nové životní situace, ve kterých se učí adolescent orientovat, porozumět jim a akceptovat je. Podle vnímání jedince je lze pojmut jako určitou výzvu a novou příležitost, ale mohou být vnímány i jako události stresující a komplikující. I přesto, že byly popsány typické modely vývoje, žádný jedinec nezažívá tyto typické vývojové vzorce souběžně bezvýtku – velmi důležitou roli zde hraje intraindividuální variabilita. Vývojové změny se podle většiny autorů dají klasifikovat na biologické, kognitivní, emocionální a psychosociální. Tyto změny jsou vzájemně provázány.

Biologické změny jsou významným signálem dospívání. Pro adolescenta je zevnějšek velmi důležitý, proto velmi intenzivně tělesné změny prožívá. V krajním případě může zásadní a zjevná proměna těla vyvolat i pocit ohrožení integrity vlastní osobnosti a vést ke ztrátě sebejistoty. Pokud dojde k tělesné proměně příliš brzy, nemusí ji pubescent vždy přijatelným způsobem přijmout (Vágnerová, M., 2008). V tomto věku je velmi důležité, jak tyto změny akceptují dospělí i vrstevníci. Vzhled je také propojen se zažíváním vlastní identity (Čačka, O., 2000). Na konci období pozdní adolescence obvykle narůstá spokojenost s vlastním tělem. Kult těla je podporován obecně platným sociokulturním standardem vysoké hodnoty (Vágnerová, M., 2008).

Změny přicházejí i v kognitivním vývoji. Ranou adolescenci charakterizuje kvalitativní proměna způsobu uvažování, které umožňuje přesah konkrétní reality. Dle Piageta (1966, 1970) můžeme toto období označit za stadium formálních logických operací. Myšlení již není spojeno jen s poznáváním reálného světa. Dospívající již připouští variabilitu různých možností, dovede uvažovat systematictěji, umí ověřovat hypotézy a dovede experimentovat s vlastními úvahami.

Postupně si osvojí abstraktní způsob myšlení, jehož předmětem se může stát cokoliv (Vágnerová, M., 2008). S novým způsobem myšlení přichází i změna postoje k celému světu a hlavně k lidem. Dospívající, na rozdíl od dítěte v mladším školním věku, existující a přítomné poměry srovnává s tím, co by mohlo nebo mělo být, tedy se svým ideálem. S nástupem formálních operací také přichází nový způsob morálního hodnocení (Langmeier, J., Krejčířová, D., 2008).

S hormonální proměnou jsou spojeny změny v oblasti citového prožívání. Emoční reakce pubescentů jsou nepřiměřené, mají tendenci reagovat přecitlivěle i na běžné podněty. Změny vlastních pocitů dospívající často překvapí, ale protože si sami nejsou schopni vysvětlit jejich příčinu, reagují na své pocity podrážděně jako na něco obtěžujícího. S tímto jsou spojeny výkyvy v náladách i chování, které působí na jejich okolí rušivě. Navenek se může dospívající projevat větší impulzivitou a nedostatkem sebeovládání. Tato přecitlivělost a proměnlivost nálad je v mezilidských vztazích rušivým faktorem, stávají se méně přijatelnými a akceptovatelnými (Vágnerová, M., 2008). Podle Macka (1999) nemusí být průběh puberty tak emocionálně bouřlivý a dramatický. Zde hrají důležitou roli individuálně typologické rozdíly a také kulturní a sociální faktory, a také způsob a styl výchovy.

1.1.4 Specifické vývojové problémy dospívajících

Jak již bylo řečeno, období dospívání je obdobím, kdy se z dítěte stává dospělý. V dnešní společnosti jsou na dospívající kladeny velké nároky jak ze strany rodiny, školy, ale i širší společnosti. V tomto důsledku dochází k jistým rozporům. O těchto rozporech se zmiňuje i Langmeier a Krejčířová (2008):

Rozpor mezi fyzickou a sociální zralostí

Věková hranice sekundární akcelerace tělesného růstu a pohlavní zralosti se stále snižuje, kdežto nároky společnosti na vzdělání a profesionální přípravu oddalují dosažení sociální zralosti. Rozpory mezi fyzickou a sociální zralostí se tímto stále zvětšují a tím vznikají problémy. Tyto nesnáze způsobené tím, že dospívající jsou nuceni chodit do školy, i když se sami cítí již zralí pro pracovní aktivitu, mohou být u některých mladistvích patrné v poruchách

chování. Nejvíce je tento rozpor patrný v tom, že dospívající jsou již zralí pro sexuální život, po kterém také touží, ale nejsou ještě dostatečně připraveni pro partnerské soužití a rodičovství bez pomoci prarodičů. Ještě obtížnější je situace dospívajících s odlišnou sexuální orientací, kterou si právě v tomto věku začínají plně uvědomovat.

Rozpor mezi rolí a statusem

Roli můžeme chápat jako chování odpovídající určité pozici ve společnosti, sociálním statusem chápeme soubor práv a povinností, které určují postavení jedince ve společenské hierarchii. "Mezi rolí a statusem je zřejmě značná korespondence: Práva a povinnosti, které jedinci společnost přiznává, jsou jako celek v souladu s chováním, které od něho v určitém postavení očekávají." (citace dle Langmeier, J., Krejčířová, D., 2008, str. 164). U dospívajících dochází k tomu, že se od nich očekává vyspělé a plně odpovědné chování, ale jejich status je v mnoha ohledech nízký. To se týká hlavně skupiny dospívajících, kteří se připravují na budoucí povolání a tím se jejich ekonomická samostatnost posunuje do vyššího věku.

Rozpor mezi hodnotami mladé a starší generace

V souvislosti s převratnými změnami technickými, vědeckými i společenskými přichází stále častěji rozdíly v názorech, postojích a hodnotách generace, která vyrůstá za jiných podmínek než jejich rodiče či prarodiče. I přesto dochází ke sblížení vzájemného přístupu generací uvolněním patriarchální struktury rodiny a odmítnutím autoritativního výchovného přístupu a odmítá se „generační konflikt“ jako nutný a ukazuje se, že více záleží na porozumění, toleranci a názorové pružnosti.

Rozpor mezi hodnotami rodiny a vnější společností

V prvních rocích svého života je dítě vázáno jednoznačně na normy a hodnoty svých rodičů. V období dospívání však dochází ke kritice těchto norem, dospívající stále častěji srovnává hodnoty svých rodičů a rodičů svých vrstevníků. Tam, kde rodiče prosazují své názory a pravidla pouze mocí, vyvolávají v adolescentovi spíše odpor a brzdí jeho vývoj na vyšší úroveň morálního posuzování a jednání. Dospívající potřebuje stále rodičovské vedení, ale to by mělo být odlišné od vedení dítěte, mělo by dojít k určitému osamostatňování v rozhodování, ale

s jasně nastavenými pravidly. Velmi důležité je podporování emancipačních snah dospívajícího a podpora společenských kontaktů, které mu umožní nacházet nové vztahy.

1.1.5 Problémové chování a rizikový vývoj

Jak uvádí Macek (1999), adolescence nemusí nutně znamenat konflikty, zvraty a krize, ale i tak je toto období velmi citlivé pro rozvoj tzv. rizikového a problémového chování.

To může být dvojího druhu:

- poškození zdraví – užívání drog, sexuální rizikové chování, poruchy příjmu potravy, sebevražedné pokusy a dokonané sebevraždy,
- ohrožení společnosti – predelikventní chování a páčání trestné činnosti, agrese, násilí, šikana a týrání.

Pro predikci problémového chování je nejdůležitější sociální strukturou rodina, význam má vzdělání a zaměstnání rodičů a jejich hodnotový systém. Rodiče pro dospívající fungují jako modely chování. Bezprostřední vliv na dospívajícího má převládající rodinné klima, názory, přesvědčení a postoje obou rodičů a zvláštní význam má i tolerance k deviantnímu chování. Bezprostřední vliv rodinného prostředí je ale nutné odlišovat od vnímání a hodnocení tohoto prostředí z pohledu dospívajícího (Macek, P., 1999).

1.2 Interakce dospívajících s vnějšími podmínkami

Na vývoj a formování osobnosti adolescenta působí mnoho podmínek, které dospívajícího ovlivňují. Mezi nejdůležitější patří rodina a sociální síť rodiny, v tomto období se také zvýrazňuje role vrstevníků. Adolescenta také ovlivňuje škola, lokalita, ve které žije, příroda a životní prostředí, společnost, kultura, historie, politika, ale také masmédiá.

Čačka (2000) uvádí, že charakter interakce obecně závisí jak na vyspělosti osobnosti, tak na kvalitě vnějších vlivů. Dospívající se tak sám stává spolutvůrcem vnější situace a je schopen reagovat z hlediska vlastních záměrů postupně stále pružněji a přiléhavěji na změny situace.

Za nejvýznamnější socializační činitele můžeme označit rodinu a školu.

1.2.1 Funkce rodiny – role rodičů

Jak jsem již zmiňovala dříve, rodina je primární skupinou a vztahy v ní jsou pro každého nejvýznamnějším sociálním prostředím. Rodina uspokojuje či frustruje řadu potřeb a je stálým zdrojem životních zkušeností i poznatků. V dospívání ale dochází k osamostatňování se ze „závislosti na rodičích“. Celý tento proces může být provázen devalvujícími (znehodnocujícími) i evaluujícími (zhodnocujícími) vlivy jak ze strany dospívajících, tak i rodičů, ale i ostatních dospělých (Čačka, O., 2000).

Jak uvádí Vágnerová (2008), rodiče představují pro adolescenta model určitého způsobu života v dospělosti, který by je mohl čekat v budoucnosti, resp. je jednou z možností. Dospívající o jejich způsobu života uvažují a také jej kritizují, protože se jim hodnoty a životní styl rodičů zdá ubohý a prázdný, jejich snažení se jeví nesmyslné a vzájemné vztahy pokrytecké a neupřímné. Kritika rodičů již není negací všeho, co rodina představuje, ale spíše jedním ze způsobů hledání. Kritičnost a polemika jim pomáhá ujasnit si své názory a z toho vyplývající budoucí zaměření. Rodiče tuto kritiku často vnímají negativně, mají pocit, že jsou kritizováni nespravedlivě. Jejich vzájemná diskuse je zatížena emocionálními a iracionálními faktory, které se objevují na obou stranách.

Podle Čačky (2000) rodina uspokojuje svým členům materiální, citové i společenské potřeby. K optimální spolupráci při společné činnosti napomáhá naplňování tradičních rodinných rolí. Jejich jasná formulace zajišťuje funkčnost rodiny. U dospívajících bývá schopnost komplexněji postihovat vlastní funkci a pozici v rodině často nedostatečná. Je tedy potřeba je citlivě vést k pochopení rodinných rolí.

A jaká je role rodičů? Matka zabezpečuje tělesnou i psychickou integritu dětí a odpovídá také za domácí práce. Plní nejen praktické úkoly, ale má také specifický vliv na děti obojího pohlaví. Vytváří společenství vzájemné podpory s důrazem na mezilidské vztahy a péči

o druhé. Některé matky snáší obtížně osamostatňování dítěte a jejich postoje jsou pak k vývojovým změnám až ambivalentní.

Prvořadým úkolem otce je role živitele rodiny. Otec je také více orientován na dosahování cílů celé skupiny a garantuje také soudržnost vztahů, disciplínu apod. Otec reprezentuje v rodině mužské hodnoty (Čačka, O., 2000).

1.2.2 Škola

Jak jsem již zmínila výše, škola je po rodině nejdůležitějším socializačním činitelem. Vstupuje do každodenního života adolescentů a tím ovlivňuje osobnost a vztahy. Vágnerová (2008) uvádí, že škola učí dospívající uvažovat v přibližně stejných kategoriích, aby jejich chování bylo předvídatelné a odpovídalo požadavkům společnosti. Rozvíjí hlavně ty schopnosti, které společnost považuje za důležité. Zbývající schopnosti zůstávají nevyužity. Úspěšnost v této oblasti ovlivňuje také sebehodnocení a další postoje adolescentů.

Na utváření osobnosti má také vliv, jaký typ školy adolescent navštěvuje (gymnázium, odborná škola, učiliště atd.). Zařazení do určitého typu školy se spolupodílí na utváření osobnosti, ale i na představách o budoucím životním stylu. Učení dříve či později splývá s životními perspektivami adolescenta (Čačka, O., 2000).

1.3 Výchovné přístupy

Na utváření osobnosti dítěte má výrazný vliv také výchova. K hlavním atributům výchovy patří její záměrnost, cílenost a systematičnost. Přístup rodičů k dětem, styl vedení a emoční klima mají výrazný formativní vliv. Způsob výchovy také ovlivňuje sebehodnocení dítěte, jeho koncepci já, utváření podstatných atributů osobnosti. Specifikem rodiny je asymetrický vztah rodičovské péče a výchovy na jedné straně a jejího přijímání na straně druhé (Řezáč, J., 1998).

Vývoj dítěte neovlivňuje pouze záměrná výchova, ale také vědomě neřízené činnosti ostatních lidí v rodině i mimo ni. Dítě ovlivňují určité způsoby chování, které pro něj představují odměnu nebo trest, a aniž si to sami uvědomují, působí bezděčně jako vzor, např. svým chováním k sobě navzájem apod. (Langmeier, J., Krejčřřová, D., 2008).

Výchova zahrnuje množství činností a vzájemného působení dospělých s dětmi a mladistvými. Pro dosažení výchovných cílů dospělí užívají výchovné prostředky a metody, jako je kladení požadavků a kontrola jejich plnění, vysvětlování a přesvědčování, pochvaly a napomínání, odměny a tresty, působení osobním příkladem, činnostmi atd. Použití stejného výchovného prostředku nebo postupu není vždy účinné. To záleží na vychovávajícím, vychovávaném, na jejich vzájemném vztahu, na konkrétní situaci a na mnoha dalších podmínkách. Pro lepší orientaci ve výchovném dění tyto výchovné prostředky či postupy nazýváme způsobem výchovy. „Způsob výchovy znamená celkovou interakci a komunikaci dospělých (matky, otce, učitele, rodiny, školy atd.) s dítětem. Projevuje se volbou a způsobem užití výchovných prostředků, postupů a metod, tomu odpovídajícím prožíváním a chováním dítěte, které opět ovlivňuje prožívání a chování dospělého. Způsob výchovy vyjadřuje to podstatné ve výchově, co ovlivňuje volbu dílčích prostředků či postupů. A to podstatné ve výchově je emoční vztah k dítěti a způsob výchovného řízení.“ (citace dle Čáp, J., Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy, 1996, s. 135).

Způsoby chování vůči dítěti, které ovlivňují jeho vývoj, můžeme souhrnně označit jako výchovný styl. Tyto výchovné přístupy můžeme rozdělit na tři základní typy výchovných stylů:

1. **Styl autoritativní** předpokládá bezpodmínečnou poslušnost, podřízení dítěte autoritě rodiče, uposlechnutí všech příkazů a zákazů bez výjimky a bez dlouhých diskusí.
2. **Styl liberální** je založen na ponechání co nejvíce volnosti dítěti bez omezování jeho vlastní aktivity.
3. **Styl demokratický** považuje za nejdůležitější respektování dítěte jako samostatné bytosti, ponechává mu právo rozhodovat o sobě relativně svobodně vzhledem k jeho věku a k předpokládaným následkům jednání. Rodiče považují za důležité, aby dítě poznalo svou odpovědnost vůči druhým lidem v rodině i mimo ni. Kladou důraz na dosažení

společně přijatelného řešení konfliktů a na význam společného rozhovoru (Langmeier, J., Krejčířová, D., 2008) .

Podle Řezáče (1998) osoby, které byly vystaveny příliš přísnému stylu výchovy v dětství jsou psychicky málo vyrovnané, emocionálně vysoce citlivé, mají tendence raději se přizpůsobovat a nenarazit. Naproti tomu vysoce liberální styl výchovy pravděpodobně nenarušuje emocionální sféru, ale snižuje vnitřní regulační zábrany a vede ke vzniku rizikovějších schémat interakcí. Za nejpříznivější výchovný styl pro zdravý vývoj dítěte se považuje styl demokratický, který se opírá více o vysvětlení než o tresty a který ponechává dítěti přiměřenou volnost a přitom mu klade nezbytné meze (Langmeier, J., Krejčířová, D., 2008).

2. Vztahy v adolescenci

2.1 Vztah k sobě, sebepoznání a sebehodnocení

Pro celé období adolescence je charakteristická zvýšená sebereflexe. Na počátku období má spíše charakter sebepercepce – dospívající si uvědomuje sám sebe v nejrůznějších situacích a zažívá zmatek nad vlastními pocity a prožitky. Později, s přibývajícimi zkušenostmi se sebou samým jako subjektem jednání a prožívání se v rámci sebereflexe uplatňuje introspekce a sebehodnocení (Míček, L., 1988).

Pro adolescenta bývá těžké charakterizovat a pochopit vlastní pocity. Introspekce je vždy ovlivněna aktuálním emočním laděním, které sebepoznání zkresluje. Dospívající má pocit, že jeho pocity a úvahy jsou výjimečné a tudíž mu nikdo nemůže rozumět. Potřebuje své introspekci získané zkušenosti nějak kategorizovat a najít v nich určitý řád. To se nejčastěji děje sdílením pocitů s vrstevníky, zprostředkováním zkušenosti pomocí uměleckých děl a občas i rozhovorem s dospělými. Výsledky sebepoznání však nejsou beze zbytku akceptovány, adolescent není ani v této oblasti se vším spokojen. Pocitové výkyvy i labilita jsou častým zdrojem nejistoty, proto se jí dospívající brání různými způsoby (popíráním, únikem do fantazie apod.). I takové výkyvy mohou být impulzem k hledání lepší varianty a mají z tohoto hlediska pozitivní význam (Vágnerová, M., 2008).

K sebepoznání přispívá i hodnocení jiných lidí, které je zároveň informací o jeho vlastnostech a kompetencích a také srovnávání s jinými lidmi. Adolescent se potřebuje nějak vymezit, což je nejjednodušší ve vztahu k někomu nebo něčemu jinému. Odmítnutím původních identifikačních vzorů a hledáním jiných začíná aktivní vytváření nové identity. Informace, které o sobě dospívající získá, i vlastní poznatky, zpracovává jiným způsobem než dřív. Jednotlivé aspekty osobnosti se stávají součástí komplexního sebepojetí (Vágnerová, M., 2008).

Podle Macka (1999) je základem celkového pozitivního sebehodnocení uznání vlastní hodnoty (Rosenberg, 1985). Pocit vlastní hodnoty se do určité míry odvíjí od toho, do jaké míry dospívající považuje vlastní já za pravdivé či autentické.

2.2 Vztah s rodiči

Proces dospívání je charakteristický procesem emancipace, spojený se změnou vztahů k dospělým. Toto se projeví především v rodině. Vztahy v rodině jsou intimnější a emočně významnější, proto bývají citlivější na různé vývojově podmíněné změny jednotlivých členů rodiny. Dospívající odmítají, aby jim dospělí určovali, co mají dělat bez ohledu na jejich přání, chtějí o sobě rozhodovat sami. Odpoutání od rodiny jim umožňuje navázat a rozvíjet jiné vztahy, které se stanou základem jejich nového zázemí (Vágnerová, M., 2008).

Proces emancipace je náročný pro obě strany. Osamostatňování od rodiny je spojeno s proměnou citové vazby k rodičům, ale obvykle nevede k její destrukci. V období dospívání rodiče začínají mít na své děti větší požadavky. Rodiče se domnívají, že už jsou dostatečně velcí, aby mohly mít více povinností a také nést odpovědnost za jejich plnění. Na druhé straně chybí rodičům ochota přiznat svým potomkům více práv a větší samostatnost. Tomuto se dospívající samozřejmě brání, protože nechápou, proč by měli mít více povinností, ale jejich práva se nemění. Důvody rodičů jsou různé, může zde být strach o dítě, ale i pohodlnost. Je jednodušší něco přikázat, než s adolescentem diskutovat (Vágnerová, M., 2008).

Jak uvádí Langmeier a Krejčířová (2008), čím hlubší, jistější a méně konfliktní jsou vztahy, které dítě k rodičům navázalo, tím snáze probíhá i jeho proces emancipace od rodiny nutný pro osobní zrání adolescenta. Každý dospívající si hledá svůj způsob, jak by se osamostatnil a uvolnil rodinné vazby. Přemísťování citových vztahů bývá prováděno přeháněním rozdílů, které dospívající hledá v chování, v názorech, v zájmech a v hodnotách rodičů a nových osob, ke kterým se přiklání. Dospívající se často stydí za projevy lásky svých rodičů, kritizují je, vytýkají jim skutečné i fiktivní nedostatky a odmítají jejich kontrolu. Přijímají nové hodnoty, vzory a životní cíle. Tento proces probíhá různě – u někoho postupně, u jiného s náhlými výbuchy. Pokud se dospívajícímu nedaří uvolnit se z přílišné závislosti na rodičích a přemístit

část svých vazeb na vrstevníky, může dojít k těžko pochopitelným reakcím adolescenta vůči rodičům. Jeho láska se může proměnit v nenávist a úcta v pohrdání. Další se mohou obávat ztráty rodičovské lásky a proto odmítají nové vztahy a tím regredují na dřívější stupeň infantilní závislosti, jiní se uzavírají vůči vrstevníkům a odmítají jejich životní styl apod. Všechny tyto, ale i další způsoby, jak vyřešit svou emancipaci od rodiny se přechodně vyskytují a prolínají u většiny adolescentů a pomáhají jim najít vlastní úspěšnou cestu.

Podle Macka a Štefánkové (2006) je třeba na vztahy s rodiči nahlížet spíše kontinuálně, v souvislosti s předchozím vývojem v dětství. Pokud se nesoulad a konflikty objevují ve velké míře, tak byl vztah mezi rodičem a dítětem narušen obvykle již dříve než v období dospívání. Musíme však oddělovat vážné konflikty a nepochopení od potřeby sebeprosazení v rodině a vůči rodičům. Tato potřeba se objevuje už na počátku dospívání, poté se rozšiřuje na potřebu akceptace vlastní osoby a ke konci dospívání i na potřebu posílení osobní autonomie.

V tomto období je velmi důležitý rodičovský zájem, jejich emocionální zaangažovanost a výchovný styl rodičů. V případě, že dospívající mohou před rodiči svobodně prezentovat své názory a pocity, pokud mají pocit, že je rodiče poslouchají, konflikty mezi rodiči a dospívajícími nezasahují sebevědomí a sebeúctu dítěte a mohou přispívat k sebeprosazení a sebepotvrzení. Zde není důležité, co si myslí rodiče, ale jak celý vzájemný vztah vnímají sami dospívající (Macek, P., Štefánková, Z., 2006).

Mezi chováním matky a otce k dospívajícím jsou rozdíly. Zatímco matky více prosí nebo vymáhají, otcové si obvykle udržují větší odstup, jejich jednání je méně emotivní, ale častěji mají sklon k mocenským výchovným zásahům. Způsoby jednání rodičů ovlivňuje zřejmě i jejich postavení v rodině a kvalita vztahu s potomky (Vágnerová, M., 2008):

Vztah k matce charakterizuje v době dospívání odmítání nadměrného pečovatelsství. Matka zůstává pro většinu adolescentů i v tomto věku nejvýznamnější osobou a sociální oporou, ale dospívající se snaží z pozice pečovaného a omezovaného uniknout. Matky jednájí často afektivně, ale bývají také emotivnější. Mají pocit nevděku a nespravedlnosti, pokud se dospívající projevuje odmítavě.

Vztah matky s dospívající dcerou – dcera se ztotožňuje s matkou v ženské roli. Dospívající dívka má potřebu zdůraznit své vlastní ženské kvality a matka tak může být někdy manipulována do role konkurentky. Dospívající dcera se snaží vypadat dospěleji a přitažlivěji a od matky potřebuje podporu při naplňování ženské role. Matka je ráda, že se dcera dobře vyvíjí, ale může ztratit jistotu jak v roli mateřské, tak také v obecně ženské. Pokud by matka rezignovala na svou ženskou roli, nebude pro svou dceru přijatelným vzorem.

Vztah matky s dospívajícím synem – tento vztah bývá tolerantnější a méně kritický. Matky na své syny kladou menší požadavky. Pro chlapce je matka modelem ženské role, proto se ve vztahu k ní zkouší prosazovat a experimentují se svou rozvíjející se mužskou dominancí. Mají ale tendence matku hájit. K potvrzení své mužské identity se syn potřebuje o matky odpoutat. Někdy se proto chová tak, aby matku popudil, odmítá ji poslouchat a překračuje veškerá pravidla, které mu matka vštěpovala. Toto chování se po nějaké době uklidní a vztah se stabilizuje na nové úrovni.

Vztah s otcem také prochází určitou proměnou. Otec je důležitější pro chlapce než pro dívky. Výkyvy ve vzájemném vztahu mohou vyplývat z autoritářských projevů otce, které dospívající odmítá, k zásadní změně však obvykle nedochází.

Vztah otce s dospívajícím synem – významným symbolem proměny je změna jejich tělesných znaků a kompetencí. Dospívající syn se potřebuje osamostatnit a do určité míry dává přednost vrstevníkům. To však neznamená, že otec pro syna ztrácí význam. Synovi stačí vědomí, že se na otce může spolehnout, pokud to bude potřebovat. Otec však může synovo chování považovat za projev nevděku a nechápe, že syn se potřebuje vymezit právě ve vztahu k němu. Otec je pro syna významný a chtěl by se mu vyrovnat. Otec by měl svému synovi poskytnout takovou zpětnou vazbu, která by podpořila jeho sebevědomí. Otec by měl také vědět, že může kritizovat konkrétní chování, ale neměl by odsuzovat syna, protože tím by pouze stimuloval obranné reakce, kterými by syn bránil svou sebeúctu.

Vztah otce a dospívající dcery – otec si někdy zachovává odstup k dospívající dceři, protože její dospívání v něm budí rozpaky, jak se nyní k dceři chovat. Dospívající dívky tak mají často pocit, že je otcové vlastně nijak neovlivňují. Otec v tomto vztahu funguje jako model mužské role, komplementární k její rozvíjející se ženské roli. Tak, jako syn se zkouší prosazovat vůči matce a prosazovat se, tak i dcera může se svou ženskou identitou experimentovat a ve vztahu s otcem si potvrzovat její hodnotu. Pocit, že ji otec respektuje, je i součástí jejího budoucího přístupu k mužům.

Proměna rodinných vztahů neprobíhá vždy stejně. Pokud rodina neuspokojuje potřebu jistoty a bezpečí, bývá vazba na rodiče nějak deformovaná, vzájemné citové vztahy jsou slabé nebo neadekvátní, nemůže uspokojivě proběhnout proces emancipace. To se stává i v případě, kdy spolu rodina nežije a proto se nemohou vytvořit běžné funkční vazby. Pokud se proces emancipace nezdařil, se mohou projevit setrváním v infantilní roli nebo i odchodem z rodiny. Někdy může adolescent uzavřít manželství, zde ale vymění rodiče za manželského partnera a očekává od něj totéž. Někteří dospívající mohou rezignovat na samostatnou roli i na vztahy s vrstevníky (Vágnerová, M., 2008).

2.3 Vztahy se sourozenci

Součástí rodiny jsou také sourozenci. Jsou příslušníky stejné generace, tzn. že mohou sdílet stejné názory, postoje a hodnoty, ale také se mohou v mnoha směrech lišit. Jejich osobní význam závisí na míře shody pohlaví a věku. Dospívající preferují sourozence stejného pohlaví. V období dospívání se jejich vzájemné vztahy mění v závislosti na jejich věku. Pokud jsou sourozenci na různé vývojové úrovni, zvyšují se rozdíly jejich názorů a preferencí, přestávají si spolu rozumět a klesá četnost jejich kontaktů. Může dojít až k úplnému odpoutání a ztrátě společných zájmů. Potřeba emancipace od rodiny se může projevit také snahou k odpoutání od sourozence (Vágnerová, M., 2008).

Vágnerová (2008) dále uvádí, že sourozenec může být v době dospívání důležitým referenčním modelem – starší sourozenec bývá napodobován a obdivován. Starší sourozenec zpravidla ovlivňuje dospívajícího více než mladší, protože pro něj představuje vzor. V některých

případech mohou mít adolescenti opačnou tendenci k co největšímu odlišení. Obvykle v situacích, kdy je starší sourozenec úspěšný a rodiči dlouhodobě více ceněný. O mladšího sourozence adolescent spíše ztrácí zájem, protože jej jeho dětské nápady obtěžují. Mohou se k němu začít chovat autoritativním způsobem a tím dochází k nárůstu asymetrie jejich vztahu. Pokud jsou oba sourozenci přibližně stejného věku, mohou si poskytovat vzájemnou podporu a pomoc, která jim poslouží jako opora v osamostatňování.

2.4 Vztahy s dospělými mimo rodinu

Jak uvádí Macek (2006), v životě adolescenta je několik dospělých, s nimiž má vztah, který se významněji podílí na jeho vývoji. Mimo rodiče jde o blízké příbuzné a učitele a jen jednoho či dva další dospělé. Mimo vztahy s rodiči a učiteli, je těmto vztahům věnována velmi malá pozornost. Jejich vliv je zároveň nižší než u rodičů.

Mimo rodinu se adolescenti stýkají s dospělými především ve škole, ale také v zájmových kroužcích a sportovních oddílech, v obchodech, na brigádách, setkávají se s přáteli svých rodičů a vzdálenými příbuznými. Jen některé z těchto interakcí jsou natolik intenzivní nebo dlouhé, aby se z nich mohly stát vztahy osobní. Obvykle se adolescenti setkávají s dospělými coby reprezentanty určitých rolí. Nejtypičtější je role učitele (Macek, P., 2006).

V období adolescence učitel, stejně jako rodič, ztrácí své výsadní postavení, které do té doby automaticky měl. Dospívající jej akceptuje jako autoritu na základě jeho vlastností a chování a ne jen proto, že je mu tato pozice přisouzena. Dle Vágnerové (2008) by měl mít učitel zhruba tyto imponující vlastnosti:

- Stabilita názoru – učitel by neměl bezdůvodně měnit své požadavky, názory a hodnocení
- Stabilita emocí – učitel by neměl být náladový, aby nepůsobil nepříjemně a neposiloval v žácích pocity nejistoty.
- Spravedlnost – dospívající lpí na rigidním dodržování pravidel. Trvá na absolutní spravedlnosti a na dodržování pravidel bez ohledu na sociální postavení jedince.
- Profesní schopnosti – dospívající neakceptuje učitele, který neumí vysvětlit učivo a přesně vymezit, co a jak se bude zkoušet.

Podle Macka (2006) se adolescenti stýkají z nepříbuzných dospělých nejčastěji s učiteli, ale právě učitelé jako skupina nejsou považováni dospívajícími za důležité. Na prvním stupni základní školy mají žáci obvykle méně učitelů a charakter výuky je osobnější. S příchodem adolescence a přechodem na vyšší stupeň a později na střední školy či učiliště, dospívající vyučuje více pedagogů a mění se také styl výuky.

Mezi rodiči a učiteli stojí nepříbuzní dospělí. Tito reprezentují normy dospělosti, ale nejsou v pozici, aby od nich dospívající očekávali sankce za jejich nedodržování. Jejich úkolem není adolescenty vychovávat, proto mají větší prostor pro diskuse. Nepříbuzní dospělí mohou dospívajícím poskytovat podobné funkce jako rodiče a může zde docházet i ke sporům a frustracím v průběhu vyjasňování kompetencí (Macek, P., 2006).

Nejvýznamnější rolí, se kterou se mohou dospívající setkat, je role mentora. Mentor je člověk, který se mentorem stává tehdy, když se snaží dospívajícímu něco předat, něco ho naučit a dospívající se chce nechat poučovat a učit právě tímto člověkem (Macek, P., 2006).

2.5 Vztahy s vrstevníky

S procesem osamostatňování se od rodiny úzce souvisí orientace na jiné sociální skupiny. Vrstevníci se pro adolescenta stávají stále významnějšími a to hlavně proto, že mají podobné problémy jako on a ve vztahu k němu jsou v rovnocenném postavení. Vrstevníci jsou jeho generační skupinou, sdílí stejné názory, hodnoty a normy a preferují podobný způsob života. Dle Vágnerové (2008) vrstevnická skupina slouží jako opora v procesu vytváření individuální identity, kdy se dospívající může definovat příslušností ke skupině, tzv. skupinovou identitou, která mu pomáhá překonat nejistotu v jeho procesu osamostatňování.

Jak uvádí Vágnerová (2008), vztahy s vrstevníky mohou uspokojovat různé psychické potřeby:

- Potřebu stimulace – tuto saturuje kontakt s vrstevníky, společné aktivity a prožitky

- Potřebu smysluplného učení – dospívající získávání v kontaktu se svými vrstevníky zkušenosti, které je spojují
- Vrstevníci se stávají zdrojem sociálního učení, ale i neformálními autoritami, které mohou mít v některých situacích větší vliv než dospělí
- Vrstevnická skupina má pro adolescenta referenční význam, slouží jako základ pro porovnávání zkušeností, poskytuje dospívajícímu zpětnou vazbu. V porovnání s vrstevníky si dospívající může ověřovat zkušenosti se sebou samým, může srovnávat vlastní chování a pocity s chováním a pocity svých vrstevníků. Vede k uvědomění si podobnosti či odlišnosti od ostatních. To je důležité i pro pochopení sebe sama.
- Dospívající může srovnávat své zkušenosti s rodiči – dospívající srovnává jakou roli zastává v rodině on a jaké role ve svých rodinách zastávají jeho vrstevníci. Srovnává a pokud zjistí, že je omezován více než jeho kamarádi, zvýší tlak na rodiče, aby mu dovolili totéž.

Vrstevnická skupina také částečně uspokojuje potřebu jistoty a bezpečí. V období adolescence se dospívající snaží osamostatnit a odpoutat od rodiny, tím se oslabuje i pocit zázemí, které mu vazba na rodině poskytovala. Jeho potřebu jistoty začínají uspokojovat vztahy s kamarády, kteří se nachází v podobné životní situaci. Dospívající si může osamostatňování od rodiny dovolit lépe tehdy, pokud má zázemí i jinde (Vágnerová, M., 2008).

Většinu času se svými vrstevníky tráví dospívající ve školní třídě. Zde jsou více či méně uspokojovány mimo učení i širší psychické a sociální potřeby osobnosti. Třídní kolektiv nejde vyměnit, dospívající zde bojuje o svou vlastní pozici v rámci vnitřní struktury třídy. Získaná pozice pak obvykle ovlivňuje i další rozvoj osobnosti (Čačka, O., 2000).

2.6 Přátelské vztahy

Přátelské vztahy jsou podle dospívajících důležitým zdrojem emoční opory. Přátelství je charakteristické vzájemností a intimitou, která zahrnuje důvěru v přítele, z níž vyplývá možnost svěřit se příteli se svými problémy a očekávat pomoc či oporu (Vágnerová, M., 2008). Tato potřeba vzrůstá v době zvýšené nejistoty o své osobní roli a možnost svěřit se se svými

nejtajnějšími problémy přáteli je velmi důležitá. Přátelský vztah je zcela jiný než kamarádství ve skupině, protože tady nejde o podřízení se skupinovým normám, ale každý tu má stejnou osobní cenu. Přátelství chlapců bývá založeno spíše na společném zájmech, přátelství dívek je spíše na bázi hlubší emoční náklonnosti. Některá přátelství mohou přetrvat až do stáří (Langmeier, J., Krejčířová, D., 2008).

Na rozdíl od dětí mladšího školního věku, kdy bývá přátelství založeno spíše na konkrétní činnosti, společné zábavě nebo legraci, dospívající ve své charakteristice přitele zdůrazňují sdílení pocitů, důvěru a vzájemné porozumění. Dospívající chtějí přitele, který by se jim podobal, protože je pak vzájemné porozumění snazší a vztah je tak více uspokojuje. Přátelství s někým, kdo je příliš odlišný, není pro adolescenta atraktivní, protože mu neumožňuje sdílet zkušenosti a nebývá správnou oporou při řešení jeho problémů, protože jeho jsou jiné. Připouští variabilitu lidských bytostí, ale přátele si vybírá na základě pro něj přijatelné shody (Vágnerová, M., 2006).

2.7 Romantické vztahy

V období dospívání se dostávají do popředí romantické vztahy. Vyznačují se tím, že partneři spolu tráví většinu volného času, sdílejí spolu volnočasové aktivity apod. Romantické vztahy jsou ovlivňovány vztahy vrstevnickými. Vrstevníci a přátelé vytváří prostředí pro vývoj romantických vztahů. V heterosexuální skupině je prostor pro získávání zkušeností s jedinci druhého pohlaví, dospívající se zároveň učí vyjadřovat svá stanoviska, ujasňuje si normy, postoje, třebí si názory. Vrstevníci a přátelé mohou rovněž ovlivňovat výběr partnera (Lacinová, L., Michalčáková, R., 2006).

V počátcích získávání zkušeností s opačným pohlavím nejde ještě o hlubší vztah, spíše jde o potvrzení efektivity použitých strategií a vlastní hodnoty. Na počátku dochází k zamilovanosti, která se projevuje emočními výkyvy, střídáním pocitů, rozpaky a také potřebou kontaktu. Pokud ke kontaktu dojde, mívají první schůzky obvykle rozpačitý charakter a jsou naplněny povídáním o všem možném, návštěvou různých akcí, držením se za ruku, zkoušením doteků a líbání. Míra intimita je dána místem schůzek. Motivace k navazování romantických

vztahů je ovlivňována jak vnitřními podněty jako je okouzlení a pocity zamilovanosti, ale i podněty vnějšími a tím je obvykle tlak vrstevnických norem, proto i ti, kteří o chození příliš nestojí, navazují vztahy k důvodu negativního hodnocení svou skupinou (Vágnerová, M., 2005).

Sexuální zájmy pubescentů se projevují hlavně zvědavostí a svou potřebu uspokojují jen v teoretické rovině nebo masturbací, která je první sexuální zkušeností mladších adolescentů a nelze ji považovat za projev odchylky. K naplnění partnerského vztahu, který zahrnuje i sexualitu, dozrávají starší adolescenti. V tomto období se sexualita stává potřebou. Na konci adolescence je možné dosažení intimity v partnerském vztahu. To se projevuje tehdy, kdy dosáhne adolescent uspokojivého vymezení vlastní identity (Vágnerová, M., 2008).

Praktická část

3. Dotazník a jeho analýza

3.1 Cíle a předpoklady a otázky výzkumu

Jak se uvádí již v teoretické části, období dospívající s sebou nese spoustu změn. Od změn biologických až po změny v emocionální sféře. Adolescenti se snaží osamostatnit se od své rodiny a vztahy s rodiči prochází velkými změnami. Dospívající se na jedné straně učí být samostatnými a zodpovědnými a rodiče se na druhé straně učí dát svým dětem větší volnost v rozhodování o sobě. Cílem výzkumu je zjistit, jak dnešní středoškoláci vnímají své rodiče a jak hodnotí vztahy mezi sebou a rodiči.

Předpoklady:

1. Předpokládám, že dívky kladněji vnímají své rodiče.
2. Předpokládám, že dívky se svým rodičům více svěřují.
3. Předpokládám, že středoškoláci si myslí, že se jejich rodiče zajímají o to, kde a s kým tráví volný čas.
4. Předpokládám, že dívky jsou ve vztahu ke svým rodičům více ovlivněny vrstevníky.
5. Předpokládám, že středoškoláci si myslí, že je rodiče podporují v jejich cílech.

Otázka výzkumu:

Základní otázka výzkumu je to, jak středoškoláci vnímají své rodiče.

3.2 Použitá metoda

Pro realizaci výzkumu jsem zvolila metodu dotazníku. Většinou byly použity uzavřené otázky, pouze u některých otázek byla respondentům dána možnost i jiného hodnocení.

3.3 Vzorek respondentů

Vzorek respondentů tvoří studenti Gymnázia Jana Keplera, Parlářova 2, Praha 6 - Hradčany. Bylo osloveno 240 studentů z 1.- 4. ročníku čtyřletého studia, popřípadě studentů kvinty – oktávy osmiletého studia. V každém ročníku bylo rozdáno 60 dotazníků ve dvou třídách. Z celkového počtu 240 dotázaných se vrátilo vyplněných 176 dotazníků, které byly následně vyhodnoceny.

3.4 Popis výsledku

1. Věk

Výzkumu se zúčastnili studenti ve věku 15 -21 let.

2. Ročník Gymnázia

Počet respondentů dle ročníků. Nejvíce dotazníků vyplnili studenti prvních ročníků, s vyšším ročníkem se ochota účastnit se výzkumu snižovala – viz. tabulka č. 1.

	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
Počet respondentů	51	47	44	34

Tabulka č. 1

Z celkového počtu zúčastněných studentů bylo 29% z 1. ročníků, 26,7% z 2. ročníků, 25% ze 3. ročníků a 19,3% ze 4. ročníků – viz. graf č. 1.

Graf č. 1

1. Pohlaví

Výzkumu se zúčastnilo 32 dívek a 19 chlapců z 1. ročníků, 26 dívek a 21 chlapců z 2. ročníků, 19 dívek a 25 chlapců ze 3. ročníků a ze 4. ročníků 18 dívek a 16 chlapců – viz. tabulka č. 2.

Pohlaví	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Celkem
a) dívka	32	26	19	18	95
b) chlapec	19	21	25	16	81

Tabulka č. 2

Z celkového počtu respondentů bylo 54% dívek a 46% chlapců – viz. graf č. 2.

Graf č. 2

2. Svěřujete se své matce se svými problémy?

Svým matkám se vždy 31,2% dívek z 1. ročníků, 23% dívek z 2. ročníků, 10,5% dívek ze 3. ročníků a 38,9% dívek ze 4. ročníků. Občas se matkám svěřuje 59,4% dívek z 1. ročníků, 65,4% dívek z 2. ročníků, 84,2% dívek ze 3. ročníků a 50% dívek ze 4. ročníků. Ostatní dívky se svým matkám nikdy nesvěřují – viz. tabulka č. 3.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano, vždy	31,2%	23,0%	10,5%	38,9%
b) ne, nikdy	9,4%	11,6%	5,3%	11,1%
c) občas	59,4%	65,4%	84,2%	50,0%

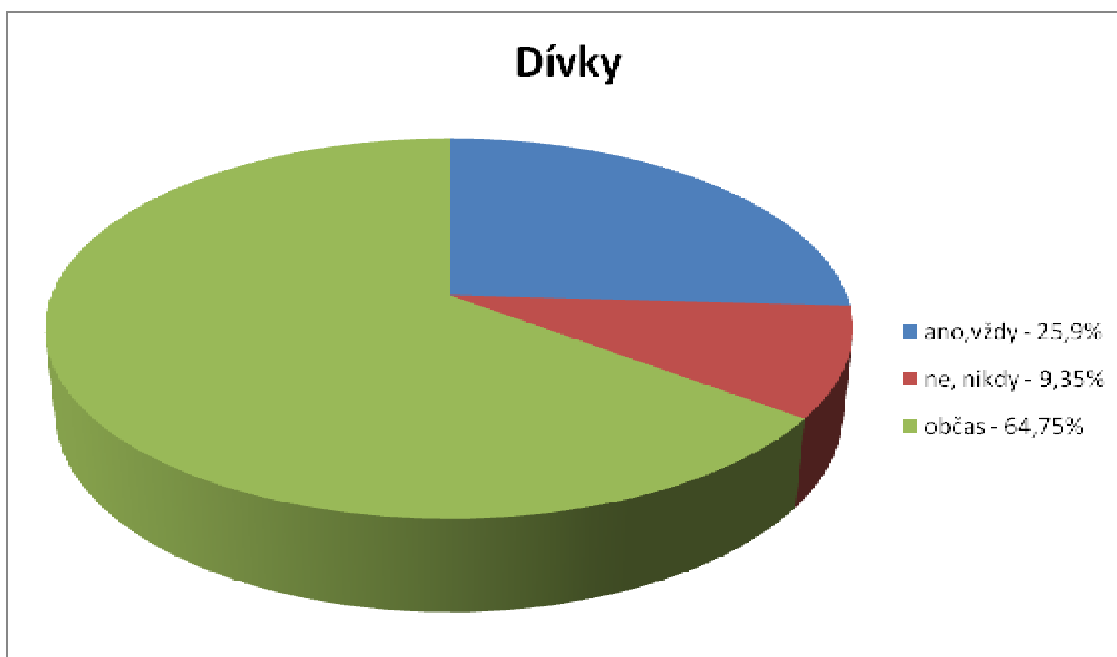
Tabulka č. 3

Svým matkám se svěřuje vždy 15,8% chlapců 1. ročníků, 9,5% chlapců 2. ročníků a 8% chlapců 3. ročníků. Nikdy se matkám nesvěřuje 15,8% chlapců 1. ročníků, 9,5% chlapců 2. ročníků, 12% chlapců 3. ročníků a 31,3% chlapců 4. ročníků. Občas se svým matkám svěřuje 68,4% chlapců 1. ročníků, 81% chlapců 2. ročníků, 80% chlapců 3. ročníků a 68,7% chlapců 4. ročníků – viz. tabulka č. 3a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano, vždy	15,8%	9,5%	8,0%	0,0%
b) ne, nikdy	15,8%	9,5%	12,0%	31,3%
c) občas	68,4%	81,0%	80,0%	68,7%

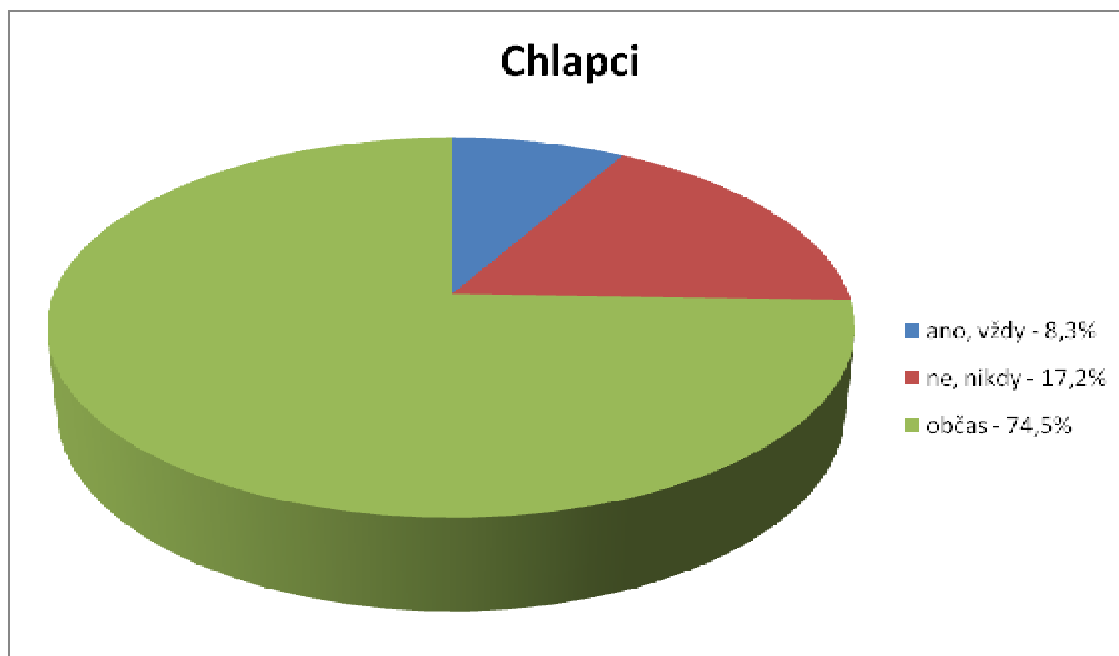
Tabulka č. 3a

Z celkového počtu zúčastněných dívek se svým matkám svěřuje vždy 25,9% dívek, občas 64,75% dívek a nikdy se svými matkám nesvěřuje 9,35% dívek – viz. graf č. 3.

Graf č. 3

Svým matkám se vždy svěruje ze všech zúčastněných 8,3% chlapců, občas 74,5% chlapců a nikdy se svým matkám nesvěruje 17,2% chlapců – viz. tabulka č. 3a.

Graf č. 3a

3. Pokud se svěříte své matce se svými problémy, pomůže Vám?

Z celkového počtu zúčastněných dívek si v 1. a 3. ročnících si žádná z dívek nemyslí, že jim matka nepomůže s jejich problémy, pokud se jí svěří. V 2. ročnících má stejný názor 11,5% dívek a ve 4. ročnících již 16,7%. Ostatní dívky si myslí, že jim jejich matky pomohou nebo se alespoň snaží pomoci – viz. tabulka č. 4.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	34,4%	34,6%	27,8%	50,0%
b) ne	0,0%	11,5%	0,0%	16,7%
c) snaží se mi pomoci, i když ne vždy to vyjde	65,6%	53,9%	72,2%	33,3%

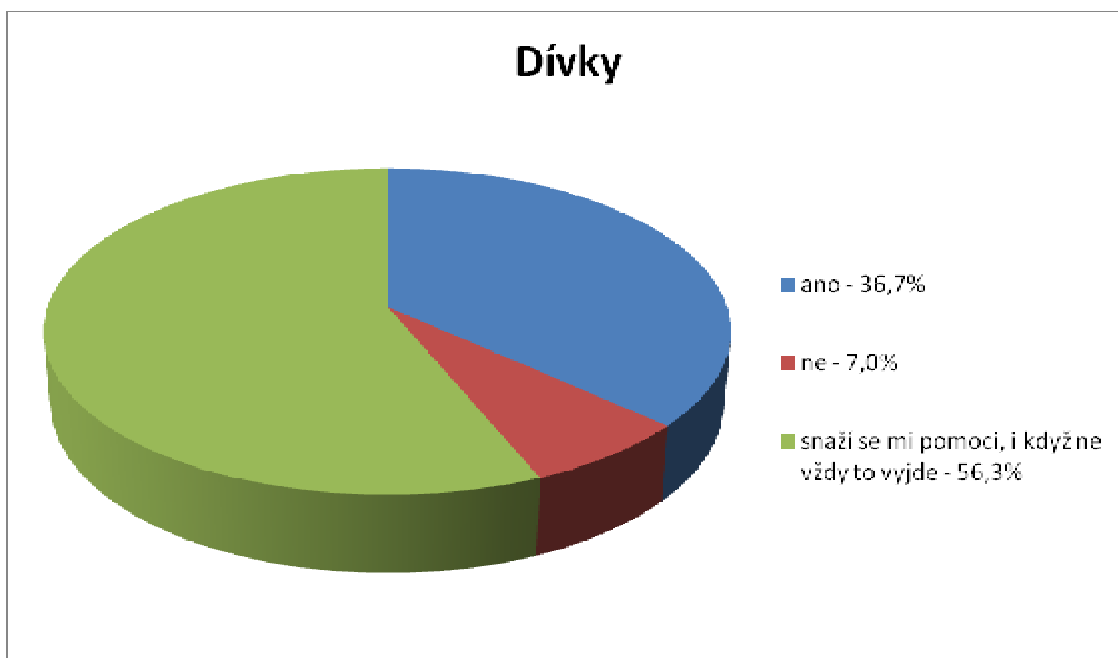
Tabulka č. 4

Z celkového počtu zúčastněných chlapců si v 1. ročnících žádný z nich nemyslí, že jim matka nepomůže se svěřeným problémem, v 2. ročnících si myslí, že jim matka nepomůže 5,3% chlapců, ve 3. ročnících je to 8,0% chlapců a ve 4. ročnících již 13,3% chlapců. Ostatní chlapci jsou přesvědčeni o tom, že jim jejich matky pomohou vždy nebo se jim alespoň snaží pomoci – viz. tabulka č. 4a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	63,1%	31,6%	40,0%	33,3%
b) ne	0,0%	5,3%	8,0%	13,3%
c) snaží se mi pomoci, i když ne vždy to vyjde	36,9%	63,1%	52,0%	53,4%

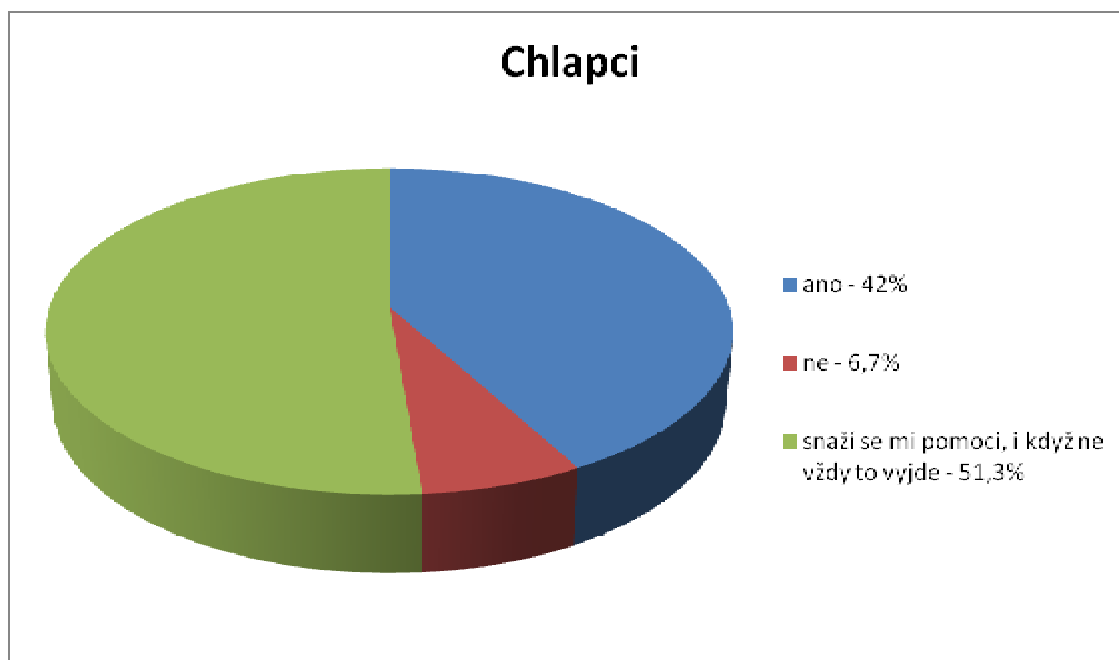
Tabulka č. 4a

Z celkového počtu zúčastněných dívek si jenom 7,0% myslí, že jim jejich matky nepomohou, 56,3% dívek si myslí, že se jim matky snaží pomoci, i když ne vždy to vyjde a 36,7% dívek je přesvědčeno, že jim matky pomohou – viz. graf č. 4.

Graf č. 4

42,0% chlapců ze všech zúčastněných si myslí, že jim jejich matky pomohou, pokud se jim svěří se svým problémem, 51,3% se domnívá, že se jim snaží pomoci, i když ne vždy to vyjde a pouze 6,7% chlapců je přesvědčeno, že jim jejich matky nepomohou – viz. graf č. 4a.

Graf č. 4a

4. Zajímá se Vaše matka o to, kde a s kým trávíte volný čas?

Ze všech zúčastněných dívek si v 1. ročnících myslí všechny oslovené dívky, že se jejich matky zajímají o to, kde a s kým tráví volný čas. O tomtéž je přesvědčeno 96,2% dívek z 2. ročníků, 84,2% dívek ze 3. ročníků a 94,4% dívek ze 4. ročníků. Ostatní dívky se myslí, že se matky nezajímají o to, kde a s kým tráví volný čas – viz. tabulka č. 5.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	100,0%	96,2%	84,2%	94,4%
b) ne	0,0%	3,8%	15,8%	5,6%

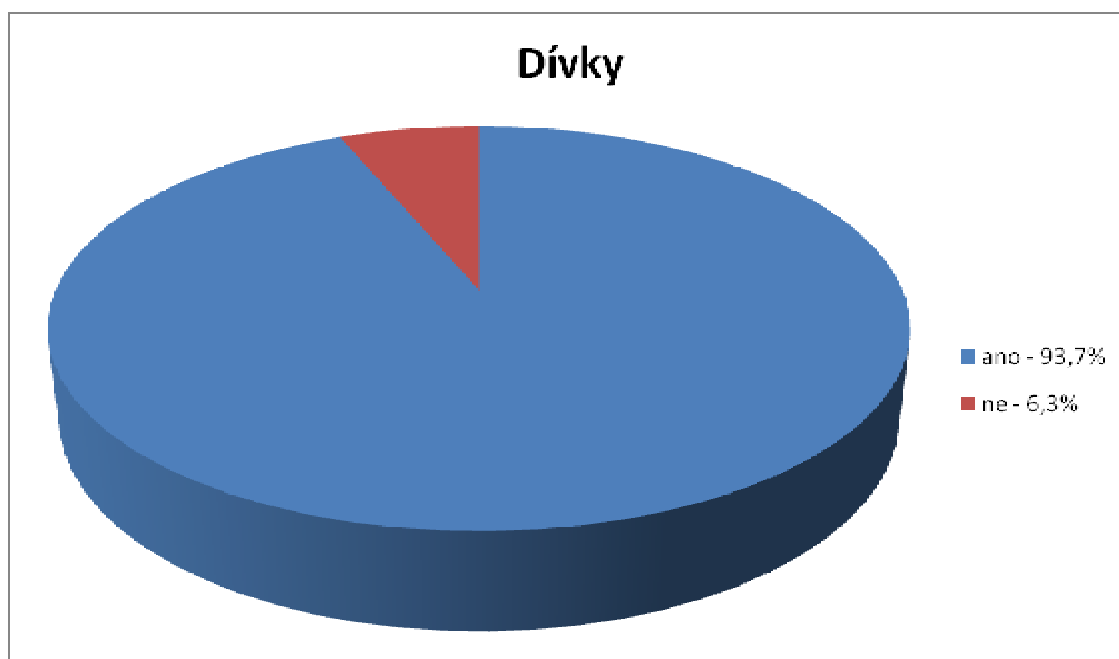
Tabulka č. 5

V 1. ročnících si ze všech zúčastněných chlapců myslí take všichni, že se jejich matky zajímají o to, kde a s kým tráví volný čas. V 2. ročnících je o tom přesvědčeno 90,5% chlapců, ve 3. ročnících 88,0% chlapců a ve 4. ročnících 87,5% chlapců. Zbývající chlapci si myslí, že se matky nezajímají o to, kde a s kým tráví volný čas – viz. tabulka č. 5a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	100,0%	90,5%	88,0%	87,5%
b) ne	0,0%	9,5%	12,0%	12,5%

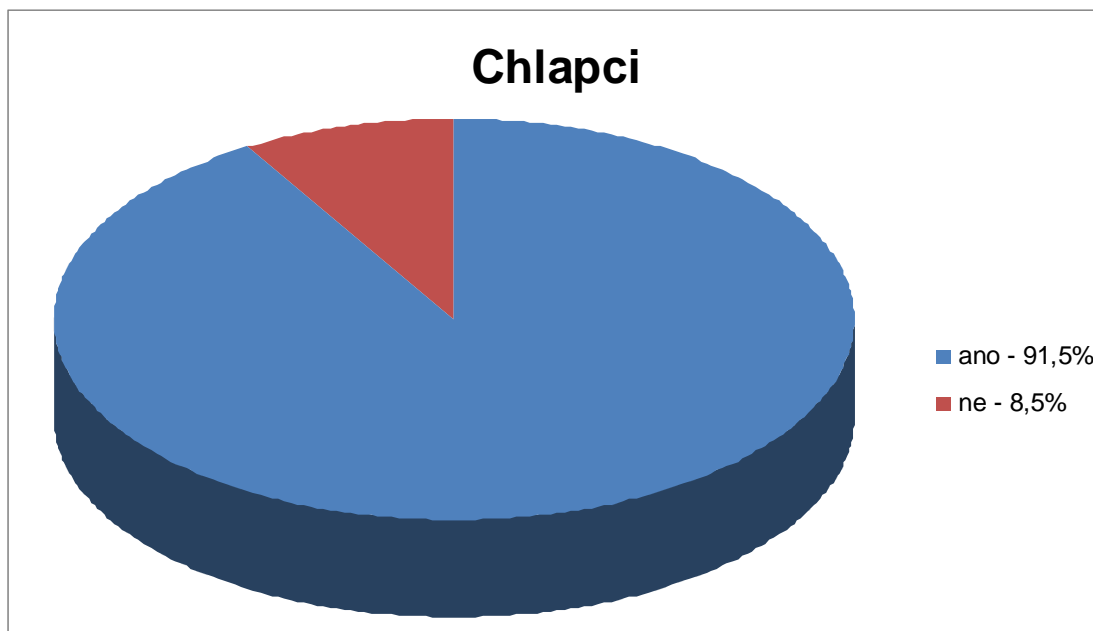
Tabulka č. 5a

Z celkového počtu zúčastněných dívek si pouze 6,3% myslí, že se jejich matky nezajímají o to, kde a s kým tráví volný čas – viz. graf č. 5.

Graf č. 5

Z celkového počtu zúčastněných chlapců si myslí, že se jejich matky zajímají o to, kde a s kým tráví volný čas 91,5% - viz. graf č. 5a.

Graf č. 5a

5. Snaží se Vaše matka ovlivnit výběr Vašich přátel?

O tom, že se matka nesnaží ovlivnit výběr přátel, je přesvědčeno nejvíce dívek ze 3. ročníků, a to 94,7%, následují dívky ze 4. ročníků – 83,3%, dívky z 1. ročníků – 75,0% a nejméně dívek z 2. ročníků – viz. tabulka č. 6.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano, vždy	6,2%	0,0%	5,3%	5,6%
b) ne, výběr ponechává na mě	75,0%	73,0%	94,7%	83,3%
c) někdy, napište z jakého důvodu	18,8%	27,0%	0,0%	11,1%

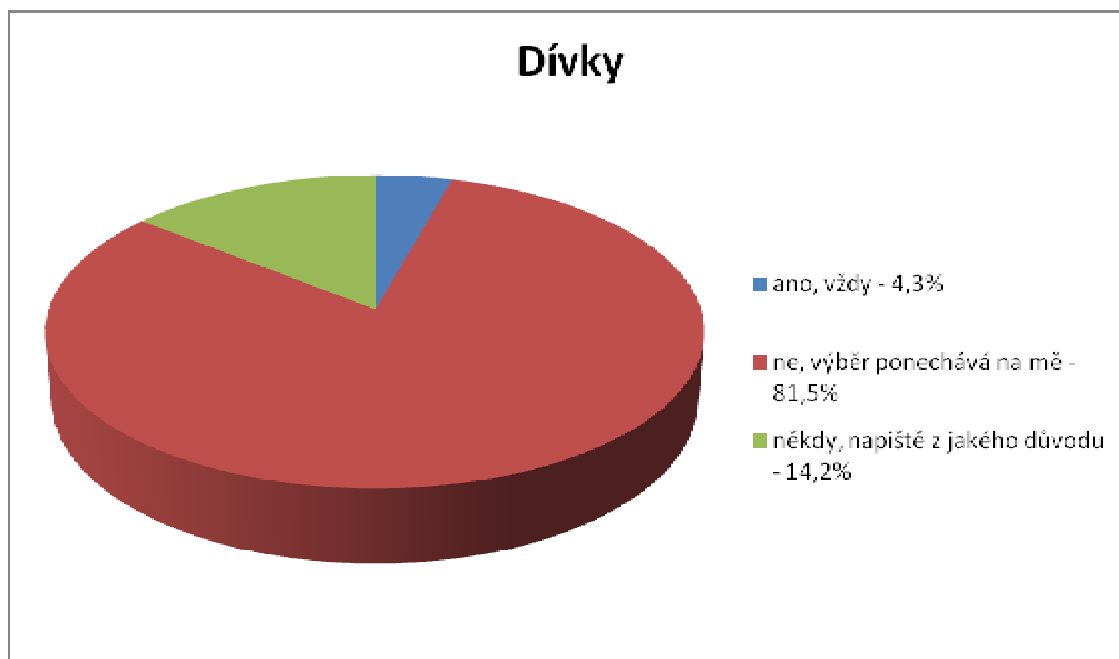
Tabulka č. 6

Z celkového počtu zúčastněných chlapců si v 2. ročnících nemyslí žádný z nich, že se matka snaží vždy ovlivnit výběr jejich přátel, následující chlapci ze 4. ročníků, poté ze 3. ročníků a 15,8% chlapců z 1. ročníků je přesvědčeno o tom, že se jejich matky snaží vždy ovlivnit výběr jejich přátel – viz. tabulka č. 6a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano, vždy	15,8%	0,0%	12,0%	6,25%
b) ne, výběr ponechává na mě	73,7%	76,2%	72,0%	87,50%
c) někdy, napište z jakého důvodu	10,5%	23,8%	16,0%	6,25%

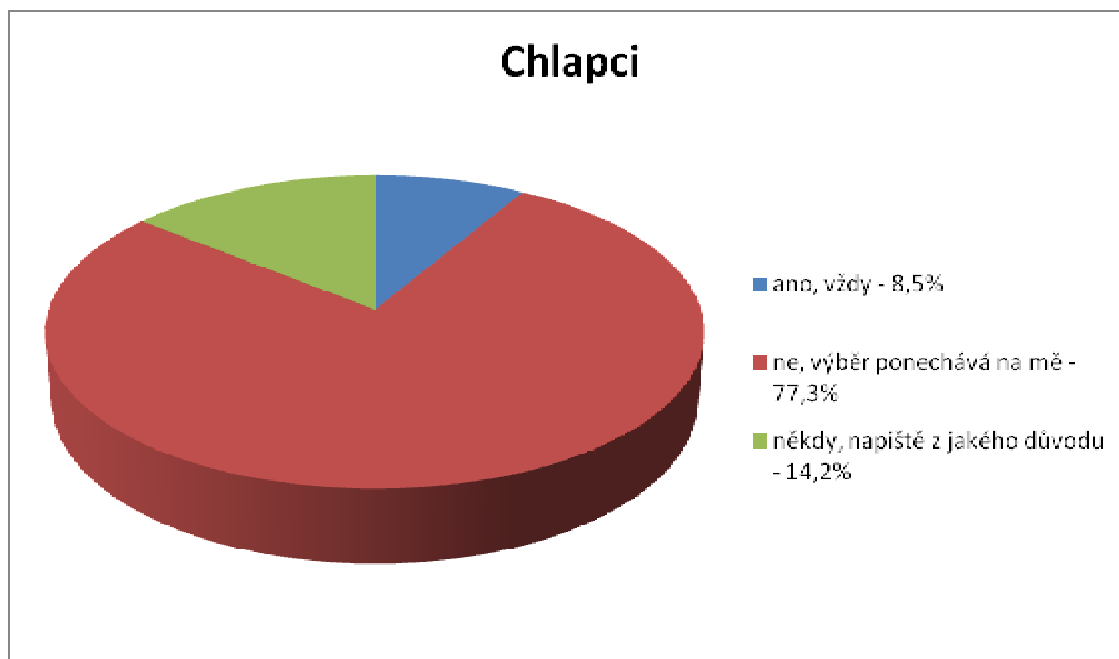
Tabulka č. 6a

Z celkového počtu zúčastněných dívek si pouze 4,3% myslí, že se matka snaží vždy ovlivnit výběr jejich přátel, 14,2% se domnívá, že matky někdy ovlivňují jejich výběr a 81,5% dívek je přesvědčeno, že matky výběr ponechávají na nich – viz. graf č. 6. V případě, že se matka snaží ovlivnit výběr přátel, důvodem je převážně to, že se matce nezamlouvá dotyčný nebo to, kam potomek jde.

Graf č. 6

Ze všech zúčastněných chlapců si 77,3% chlapců myslí, že matka ponechává výběr přátel na nich, 14,2% se domnívá, že jejich výběr se snaží někdy ovlivnit a 8,5% chlapců je přesvědčeno, že matka jejich výběr ovlivňuje vždy – viz. graf č. 6a. V případě, že se matka snaží ovlivnit výběr přátel, důvodem je převážně to, že se matce nezamlouvá dotyčný nebo to, kam potomek jde – viz. graf č. 6a.

Graf č. 6a

6. Zajímá se Vaše matka o Vaše koníčky?

Všechny dívky z 1. ročníků se myslí, že se matky zajímají o jejich koníčky, v 2. ročnících je o tom přesvědčeno 88,5% dívek, ve 3. ročnících 94,7% dívek a ve 4. ročnících 88,9% dívek – viz. tabulka č. 7.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	100,0%	88,5%	94,7%	88,9%
b) ne	0,0%	11,5%	5,3%	11,1%

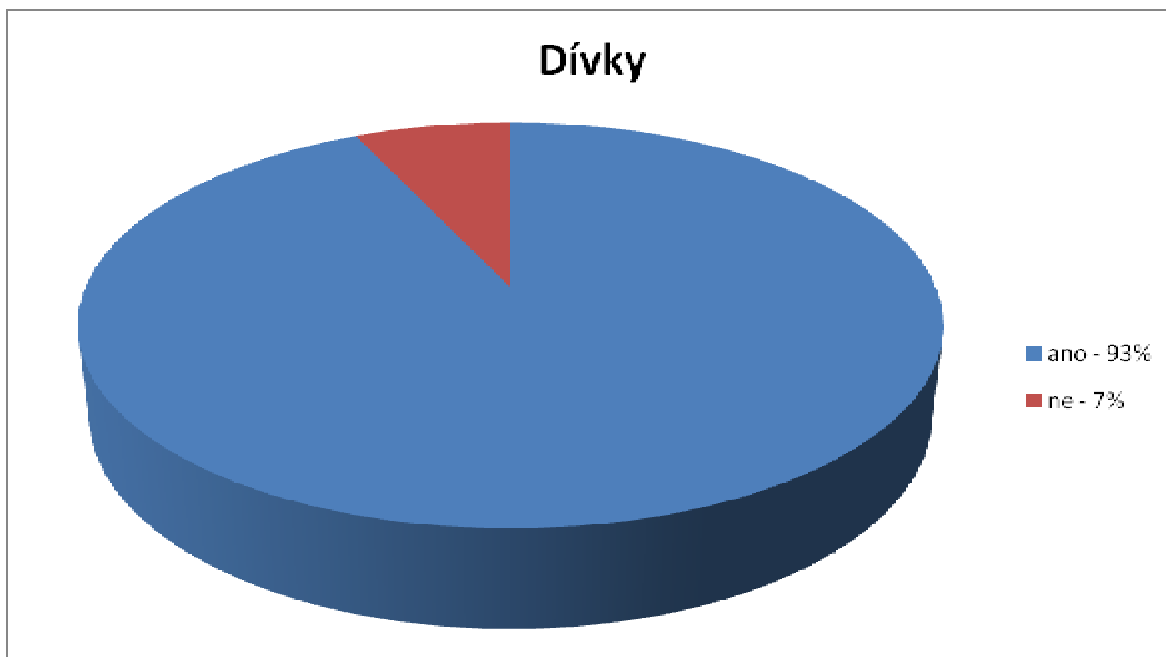
Talbuka č. 7

Všichni chlapci ze 3. ročníků jsou přesvědčeni o tom, že se matky zajímají o jejich koníčky, v 1. ročnících si to same myslí 94,7% chlapců, ve 2. ročnících 85,7% chlapců a nejméně si toto myslí chlapci ze 4. ročníků – viz. tabulka č. 7a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	94,7%	85,7%	100,0%	81,3%
b) ne	5,3%	14,3%	0,0%	18,7%

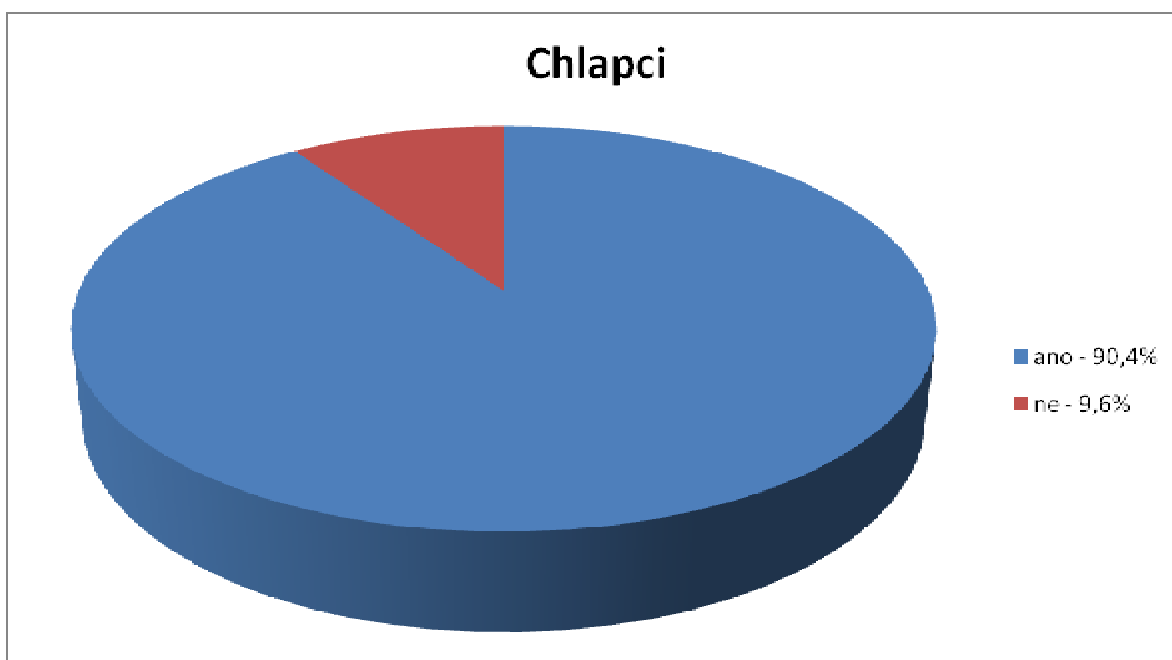
Tabulka č. 7a

Ze všech zúčastněných dívek si celých 93% myslí, že se matky zajímají o jejich koníčky. O opaku je přesvědčeno pouze 7% dívek – viz. graf č. 7.

Graf č. 7

90,4% chlapců je přesvědčeno o tom, že se matky zajímají o jejich koníčky. Pouze 9,6% chlapců je přesvědčeno o tom, že se matky o jejich koníčky nezajímají – viz. graf č. 7a.

Graf č.7a

7. Jak hodnotíte svůj vztah s matkou?

Jako velmi dobrý hodnotí svůj vztah 53,1% dívek z 1. ročníků, 50% dívek z 2. ročníků, 52,6% dívek ze 3. ročníků a 66,7% dívek ze 4. ročníků. Jako dobrý hodnotí svůj vztah 34,4% dívek z 1. ročníků, 38,5% dívek z 2. ročníků, 36,9% ze 3. ročníků a 16,7% dívek ze 4. ročníků. Možnost "spíše si nerozumíme" označilo 7,7% dívek z 2. ročníků, 10,5% dívek ze 3. ročníků a 5,5% dívek ze 4. ročníků. Žádná z dívek z 1. ročníků si tuto možnost nevybrala. Ostatní oslovené dívky hodnotí svůj vztah jako jiný – viz. tabulka č. 8.

Jiné hodnocení: občas se hádáme, ale je skvělý, snažím se s ní vycházet, ale často máme neshody, nejsme kamarádky, ale funkci matky zastává skvěle.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) velmi dobrý	53,1%	50,0%	52,6%	66,7%
b) dobrý	34,4%	38,5%	36,9%	16,7%
c) spíše si nerozumíme	0,0%	7,7%	10,5%	5,5%
d) jiné hodnocení	12,5%	3,8%	0,0%	11,1%

Tabulka č. 8

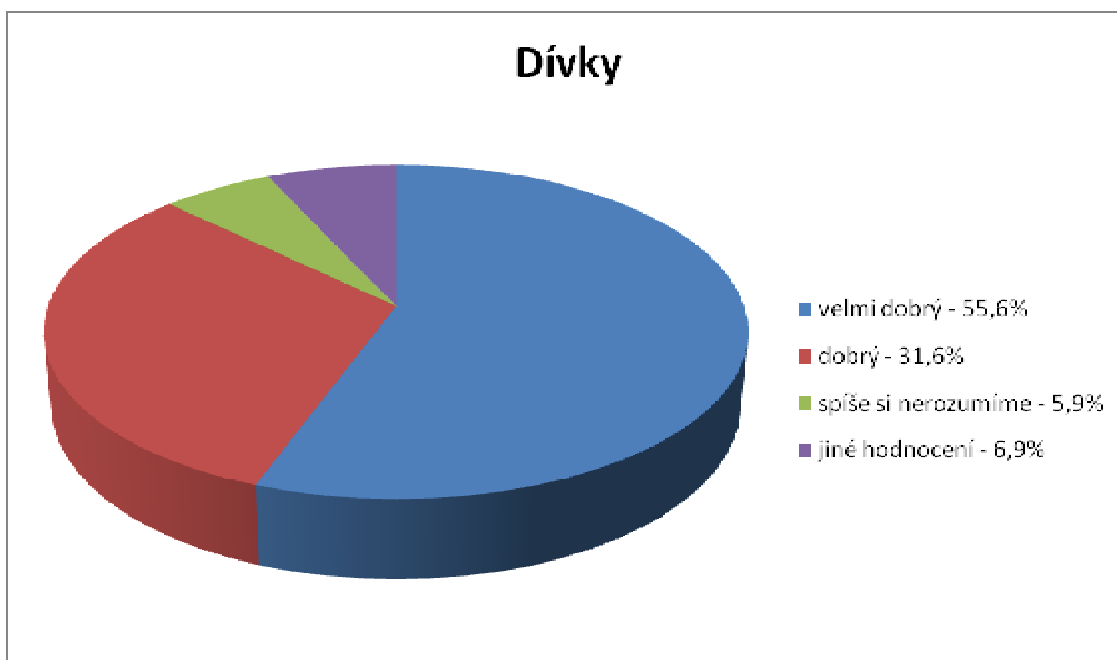
Jako velmi dobrý hodnotí svůj vztah s matkou 63,1% chlapců z 1. ročníků, 62,50% chlapců ze 4. ročníků, 40% chlapců ze 3. ročníků a 33,3% chlapců z 2. ročníků. Jako dobrý hodnotí svůj vztah s matkou 56% chlapců ze 3. ročníků, 52,4% chlapců z 2. ročníků, 31,6% chlapců z 1. ročníků a 18,75% chlapců ze 4. ročníků. Spíše si se svou matkou nerozumí 14,3% chlapců z 2. ročníků, 5,3% z 1. ročníků a 4% chlapců ze 3. ročníků. Tuto možnost nevyužil žádný z dotazovaných chlapců ze 4. ročníků. Jinak hodnotí svůj vztah s matkou pouze chlapci 4. ročníků, a to 18,75%, chlapci z ostatních ročníků tuto možnost nevyužili – viz. tabulka č. 8a.

Jiné hodnocení: snažím se s ní vycházet, ale často máme neshody.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) velmi dobrý	63,1%	33,3%	40,0%	62,50%
b) dobrý	31,6%	52,4%	56,0%	18,75%
c) spíše si nerozumíme	5,3%	14,3%	4,0%	0,00%
d) jiné hodnocení	0,0%	0,0%	0,0%	18,75%

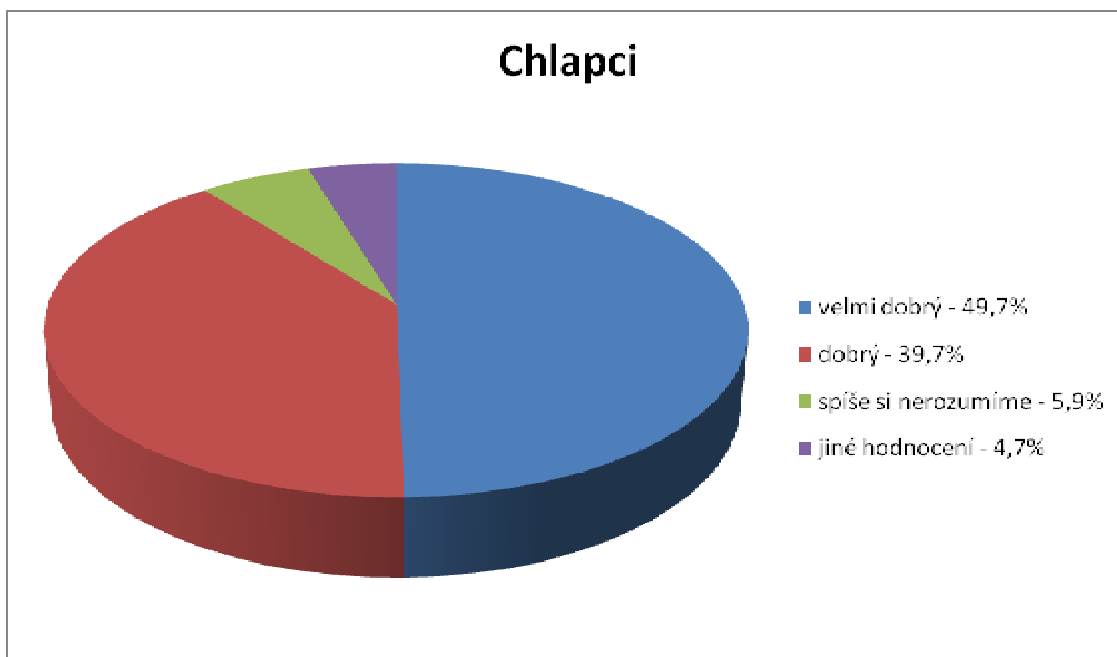
Tabulka č. 8a

Jako velmi dobrý hodnotí svůj vztah s matkou 55,6% dívek, jako dobrý 31,6% dívek. Spíše si se svou matkou nerozumí 5,9% dívek a jinak hodnotí svůj vztah s matkou 6,9% dívek – viz. graf č. 8.

Graf č. 8

49,7% chlapců hodnotí svůj vztah s matkou jako velmi dobrý, 39,7% jako dobrý, spíše si s matkou nerozumí 5,9% chlapců a jinak svůj vztah s matkou hodnotí 4,7% chlapců – viz. graf č. 8a.

Graf č. 8a

8. Svěřujete se svému otci se svými problémy?

U této otázky bylo vyřazeno devět odpovědí z důvodu nezakroužkování žádné z nabízených možností.

Vždy se svému otci svěříje 9,4% dívek z 1. ročníků, 12,5% dívek ze 3. ročníků a 11,8% dívek ze 4. ročníků. Nikdy se svému otci nesvěříje 25% dívek z 1. a 3. ročníků, 27% dívek z 2. ročníků a 29,4% dívek ze 4. ročníků. Občas se svému otci svěříje 65,6% dívek z 1. ročníků, 73% dívek z 2. ročníků, 62,5% dívek ze 3. ročníků a 58,8% dívek ze 4. ročníků – viz. tabulka č. 9.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano, vždy	9,4%	0,0%	12,5%	11,8%
b) ne, nikdy	25,0%	27,0%	25,0%	29,4%
c) občas	65,6%	73,0%	62,5%	58,8%

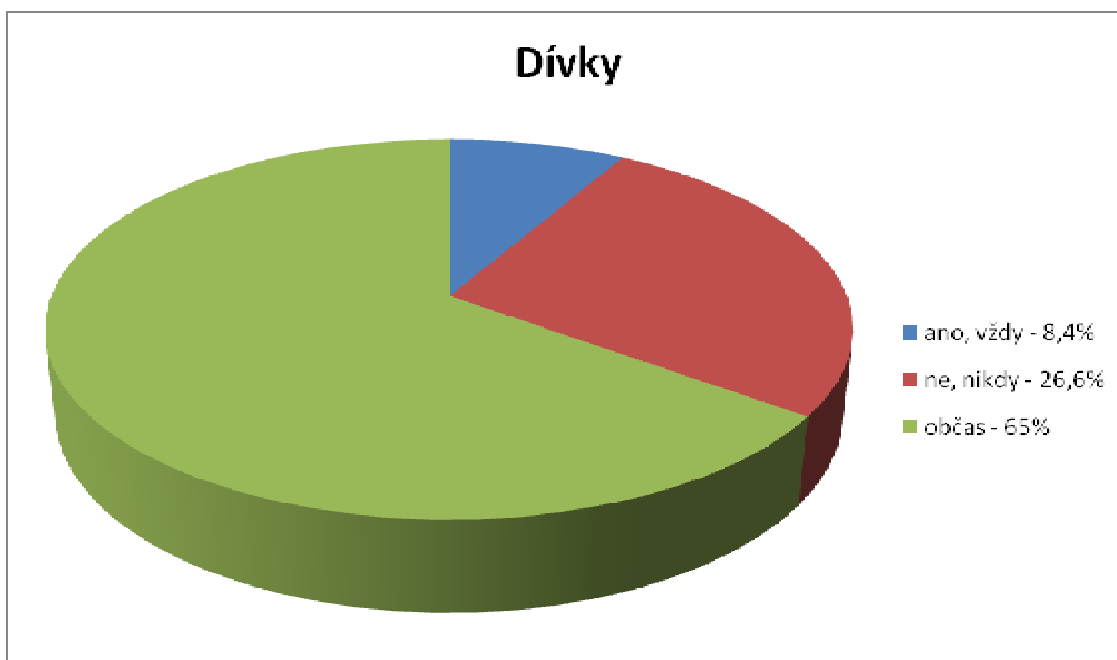
Tabulka č. 9

Svému otci se vždy svěříje 11,8% chlapců z 1. ročníků, 5,3% chlapců z 2. ročníků, 8,3% chlapců ze 3. ročníků a 6,3% chlapců ze 4. ročníků. Nikdy se otci nesvěříje 29,4% chlapců z 1. ročníků, 42,1% chlapců z 2. ročníků, 25% chlapců ze 3. ročníků a 18,7% chlapců ze 4. ročníků. Občas se otci svěříje 58,8% chlapců z 1. ročníků, 52,6% chlapců z 2. ročníků, 66,7% chlapců ze 3. ročníků a 75% chlapců ze 4. ročníků – viz. tabulka č. 9a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano, vždy	11,8%	5,3%	8,3%	6,3%
b) ne, nikdy	29,4%	42,1%	25,0%	18,7%
c) občas	58,8%	52,6%	66,7%	75,0%

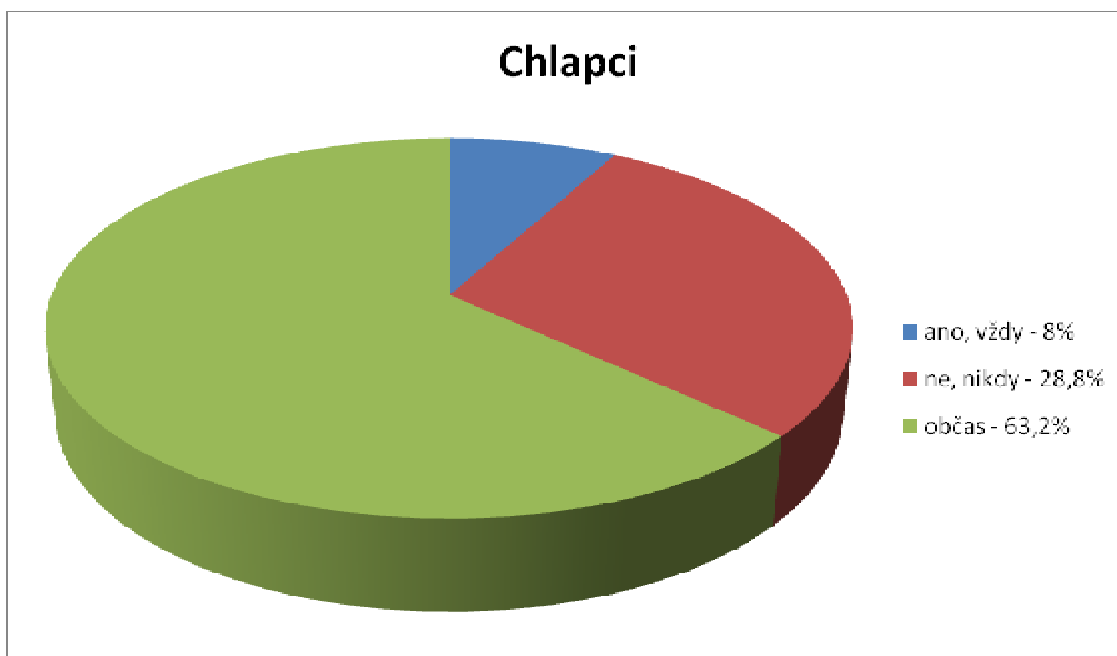
Tabulka č. 9a

Vždy se svému otci svěříje pouze 8,4% dívek, nikdy se otci nesvěříje 26,6% dívek a občas se otci svěříje 65% dívek – viz. graf č. 9.

Graf č. 9

Vždy se svému otci svěruje 8% chlapců, nikdy 28,8% chlapců a občas se otci svěruje 63,2% chlapců – viz. graf č. 9a.

Graf č. 9a

9. Pokud se svěříte svému otci se svými problémy, pomůže Vám?

Bylo vyřazeno 12 odpovědí z důvodu nezakroužkování žádné z nabídnutých možností.

29% dívek z 1. ročníků si myslí, že jim otec pomůže s problémy, z 2. ročníků je to 19,2% dívek, ze 3. ročníků 23,5% dívek a ze 4. ročníků 26,7% dívek. 61,3% dívek z 1. ročníků si myslí, že se jim otec snaží pomoci, i když ne vždy to vyjde, v 2. ročnících si totéž myslí 57,7% dívek, ve 3. ročnících 47,1% dívek a ve 4. ročnících 66,6% dívek. 9,7% dívek z 1. ročníků je přesvědčeno, že jim otec nepomůže, z 2. ročníků je to 23,1% dívek, ze 3. ročníků 29,4% dívek a ze 4. ročníků pouze 6,7% dívek – viz. tabulka č. 10.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	29,0%	19,2%	23,5%	26,7%
b) ne	9,7%	23,1%	29,4%	6,7%
c) snaží se mi pomoci, i když ne vždy to vyjde	61,3%	57,7%	47,1%	66,6%

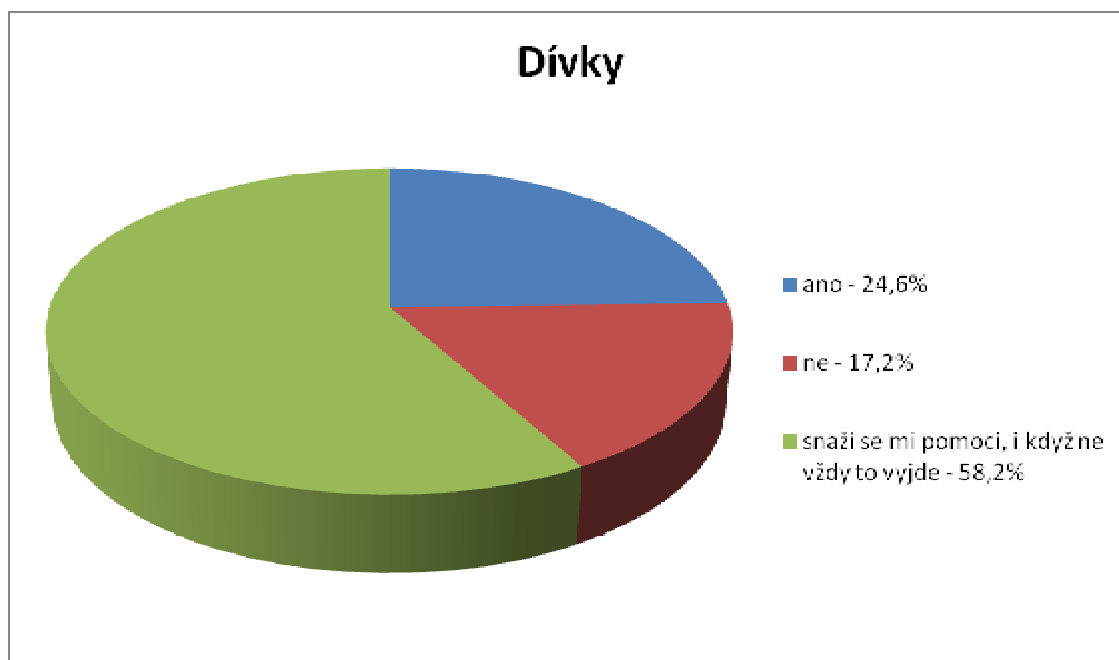
Tabulka č. 10

44,45% chlapců si myslí, že jim otec pomůže, pokud se mu svěří. Stejně je na tom 16,7% chlapců z 2. ročníků, 43,5% chlapců ze 3. ročníků a 64,3% chlapců ze 4. ročníků. Možnost, že se otec snaží pomoci, i když ne vždy to vyjde, si vybralo 44,45% chlapců z 1. ročníků, 50% chlapců z 2. ročníků, 47,8% chlapců ze 3. ročníků a 35,7% chlapců ze 4. ročníků. O tom, že jim otec nepomůže, je přesvědčeno 11,1% chlapců z 1. ročníků, 33,3% chlapců z 2. ročníků a 8,7% chlapců ze 3. ročníků. Chlapci ze 4. ročníků tuto možnost nezvolili – viz. tabulka č. 10a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	44,45%	16,7%	43,5%	64,3%
b) ne	11,10%	33,3%	8,7%	0,0%
c) snaží se mi pomoci, i když ne vždy to vyjde	44,45%	50,0%	47,8%	35,7%

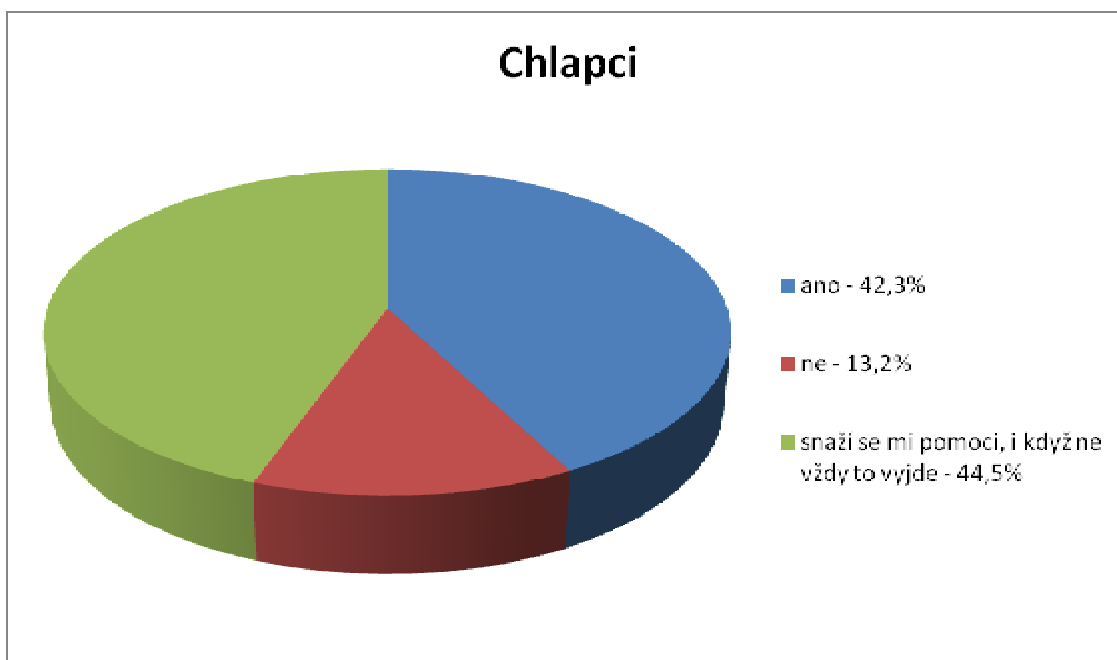
Tabulka č. 10a

Ze všech zúčastněných dívek si 24,6% dívek myslí, že jim jejich otec pomůže, pokud se mu svěří, 58,2% si myslí, že se jim snaží pomoci, i když ne vždy to vyjde a pouze 17,2% je přesvědčeno, že jim otec nepomůže, pokud se mu svěří – viz. graf č. 10.

Graf č. 10

Ze všech chlapců, kteří odpovídali na tuto otázku si myslí 42,3%, že jim otec pomůže, pokud se mu svěří, 44,5% si myslí, že se snaží mu pomoci, i když ne vždy to vyjde a pouze 13,2% se domnívá, že jim otec nepomůže, pokud se mu svěří – viz. graf č. 10a.

Graf č. 10a

10. Zajímá se Váš otec o to, kde a s kým trávíte volný čas?

U této odpovědi bylo vyřazeno 8 odpovědí z důvodu nezakroužkování žádné z nabízených možností.

59,4% dívek z 1. ročníků si myslí, že se otec zajímá o to, kde a s kým trávíte volný čas. Totéž si myslí 65,4% dívek z 2. ročníků, 70,6% dívek ze 3. ročníků a 62,5% dívek ze 4. ročníků. Naopak 40,6% dívek z 1. ročníků si myslí, že se otec nezajímá o to, kde a s kým tráví volný čas, z 2. ročníků je 34,6% dívek ze 3. ročníků 29,4% dívek a ze 4. ročníků 37,5% dívek – viz. tabulka č. 11.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	59,4%	65,4%	70,6%	62,5%
b) ne	40,6%	34,6%	29,4%	37,5%

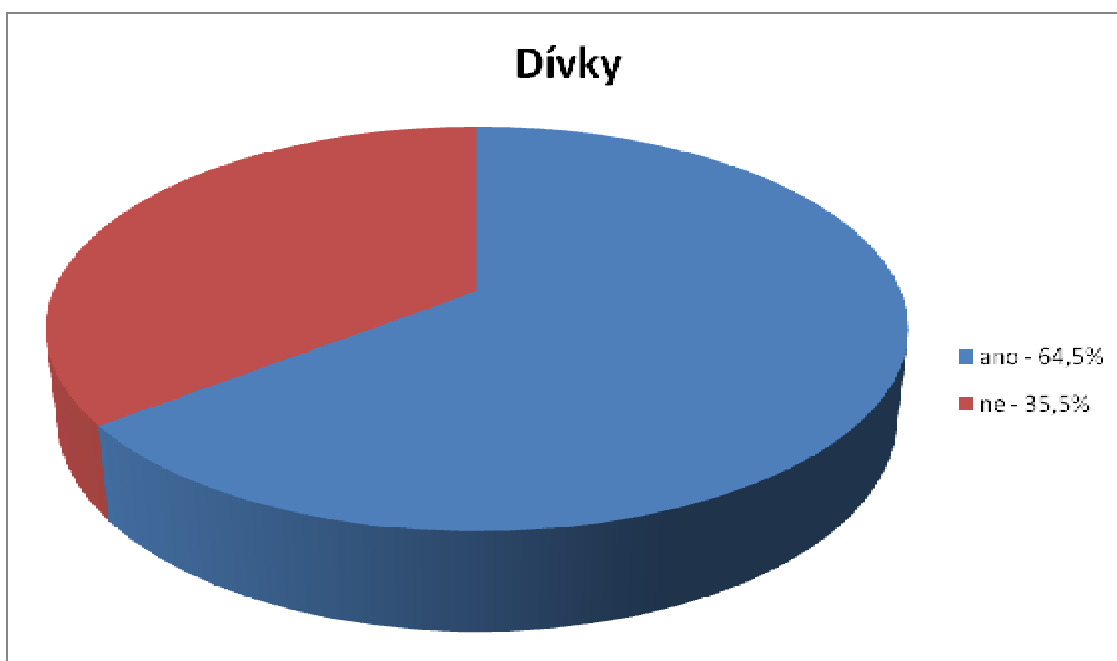
Tabulka č. 11

V 1. ročnících je přesvědčeno 72,2% chlapců, že se otec zajímá o to, kde a s kým tráví volný čas, v 2. ročnících si to myslí 52,6% chlapců, ve 3. ročnících 47,8% chlapců a ve 4. ročnících 75% chlapců. 27,8% chlapců si myslí, že se otec nezajímá o to, kde a s kým tráví volný čas, v 2. ročnících je to 47,4% chlapců, ve 3. ročnících 52,2% chlapců a ve 4. ročnících 25% chlapců – viz. tabulka č. 11a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	72,2%	52,6%	47,8%	75,0%
b) ne	27,8%	47,4%	52,2%	25,0%

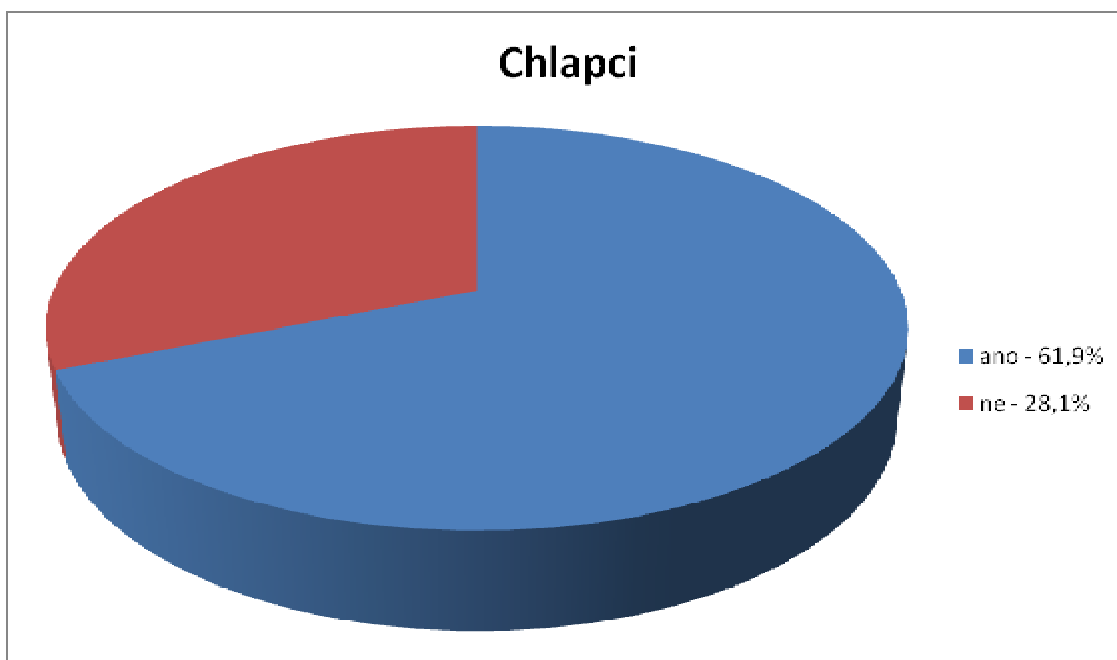
Tabulka č. 11a

64,5% dívek je přesvědčeno, že se otec zajímá o to, kde a s kým tráví volný čas, 35,5% chlapců si myslí, že se o to jejich otec nezajímá – viz. graf č. 11.

Graf č. 11

O tom, že se otec zajímá o to, kde a s kým tráví volný čas, je přesvědčeno 61,9% chlapců, naopak 28,1% je přesvědčeno, že se otec o jejich volný čas nezajímá – viz. graf č. 11a.

Graf č. 11a

11. Snaží se Váš otec ovlivnit výběr Vašich přátel?

U této otázky byly vyřazeny 2 odpovědi z důvodu nezakroužkování žádné z uvedených možností.

Pouze dívky z 2. ročníků si myslí, že se jejich otec snaží ovlivnit výběr jejich přátel. 93,5% dívek z 1. ročníků, 76,9% dívek z 2. ročníků, 94,1% dívek ze 3. ročníků a 88,9% dívek ze 4. ročníků si myslí, že výběr přátel ponechává na ně. O tom, že se někdy snaží otec ovlivnit výběr přátel je přesvědčeno 6,5% dívek z 1. ročníků, 19,2% dívek z 2. ročníků, 5,9% dívek ze 3. ročníků a 11,1% dívek ze 4. ročníků – viz. tabulka č. 12.

Dívky si myslí, že otcové se snaží výběr přátel ovlivnit z obavy o ně, nebo se jim dotyčný nelíbí.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano, vždy	0,0%	3,9%	0,0%	0,0%
b) ne, výběr ponechává na mě	93,5%	76,9%	94,1%	88,9%
c) někdy, napište z jakého důvodu	6,5%	19,2%	5,9%	11,1%

Tabulka č. 12

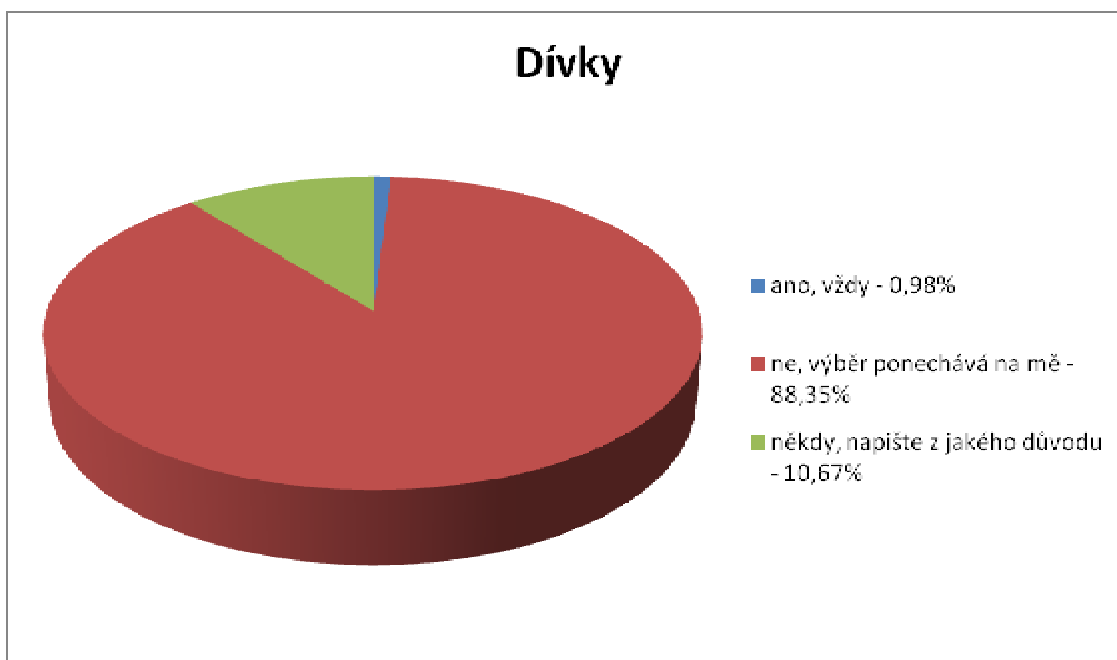
Pouze 5,3% chlapců z 1. ročníků si myslí, že se otec snaží vždy ovlivnit výběr jejich přátel, chlapci z ostatních ročníků tuto možnost neoznámili. 89,4% chlapců z 1. ročníků, 100% chlapců z 2. ročníků, 91,7% chlapců ze 3. ročníků a 93,8% chlapců ze 4. ročníků je přesvědčeno, že otec výběr přátel ponechává na nich. 5,3% chlapců z 1. ročníků, 8,3% chlapců ze 3. ročníků a 6,2% chlapců ze 4. ročníků si myslí, že výběr přátel otec někdy ovlivňuje – viz. tabulka č. 12a.

Chlapci si myslí, že pokud se otcové snaží ovlivnit výběr jejich přátel, je to proto, že mají obavy, aby se nedostali do pochybné party nebo se jim dotyčný nelíbí.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano, vždy	5,3%	0,0%	0,0%	0,0%
b) ne, výběr ponechává na mě	89,4%	100,0%	91,7%	93,8%
c) někdy, napište z jakého důvodu	5,3%	0,0%	8,3%	6,2%

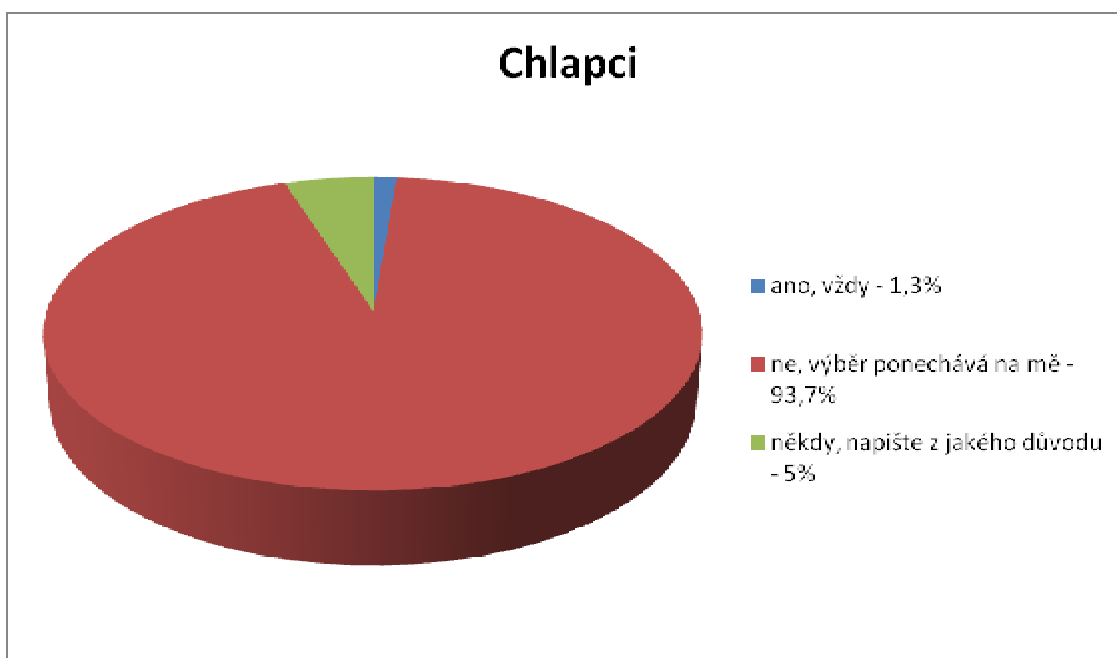
Tabulka č. 12a

Ze všech dívek si pouze 0,98% myslí, že se otcové snaží ovlivnit výběr přátel, 88,67% si myslí, že výběr přátel ponechává na nich a 10,67% dívek si myslí, že se někdy snaží výběr přátel ovlivnit – viz. graf č. 12.

Graf č. 12

Pouze 1,3% zúčastněných chlapců si myslí, že otec vždy ovlivňuje výběr jejich přátel, 93,7% si myslí, že otec výběr jejich přátel ponechává na nich a 5% chlapců je přesvědčeno, že otec někdy ovlivňuje výběr přátel – viz. graf č. 12a.

Graf č. 12a

12. Zajímá se Váš otec o Vaše koníčky?

U této otázky bylo vyřazeno 6 odpovědí.

71,9% dívek z 1. ročníků, 84,6% dívek z 2. ročníků, 52,9% dívek ze 3. ročníků a 70,6% dívek ze 4. ročníků odpovědělo, že se otec zajímá o jejich koníčky. O opaku je přesvědčeno 28,1% dívek z 1. ročníků, 15,4% dívek z 2. ročníků, 47,1% dívek ze 3. ročníků a 29,4% dívek ze 4. ročníků – viz. tabulka č. 13.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	71,9%	84,6%	52,9%	70,6%
b) ne	28,1%	15,4%	47,1%	29,4%

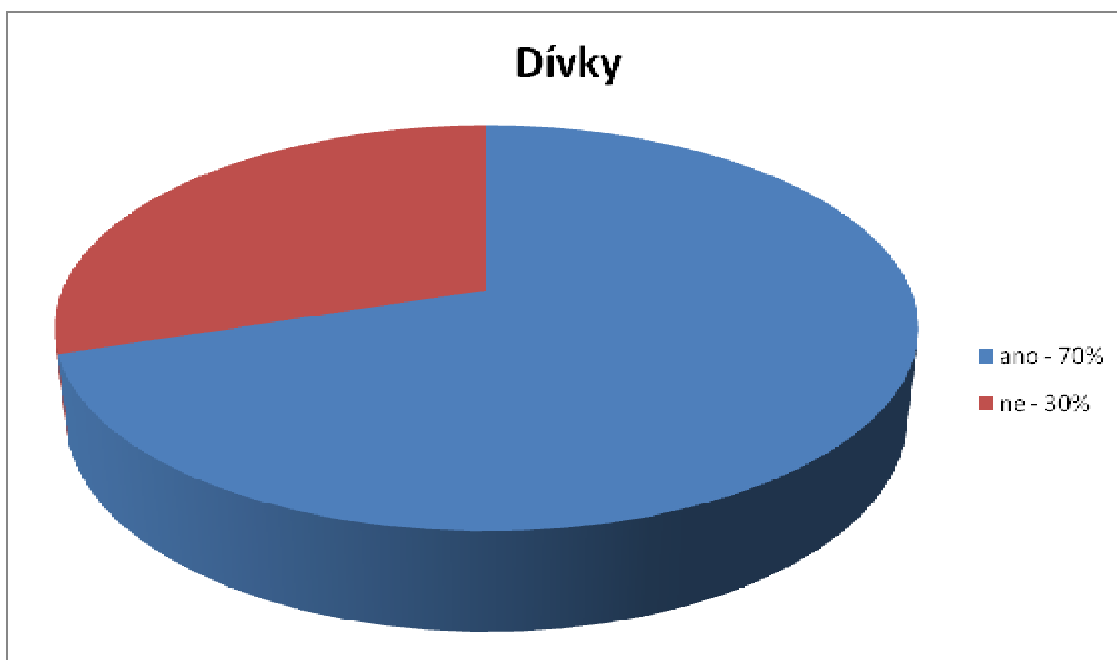
Tabulka č. 13

89,5% chlapců z 1. ročníků, 73,7% chlapců z 2. ročníků, 83,3% chlapců ze 3. ročníků a 93,8% chlapců ze 4. ročníků odpovědělo, že se otec zajímá o jejich koníčky. O opaku je přesvědčeno 10,5% chlapců z 1. ročníků, 26,3% chlapců z 2. ročníků, 16,7% chlapců ze 3. ročníků a 6,2% chlapců ze 4. ročníků – viz. tabulka č. 13a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	89,5%	73,7%	83,3%	93,8%
b) ne	10,5%	26,3%	16,7%	6,2%

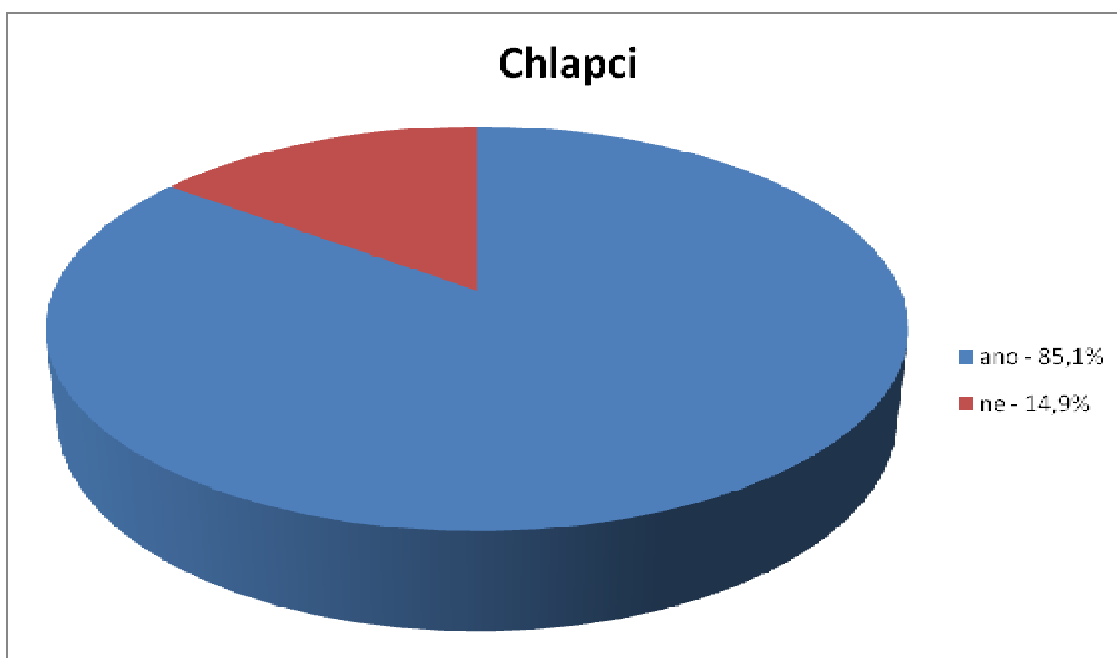
Tabulka č. 13a

Celých 70% z dotázaných dívek si myslí, že se otec zajímá o jejich koníčky, 30% dívek si myslí opak – viz graf č. 13.

Graf č. 13

85,1% chlapců z dotázaných si myslí, že se otec zajímá o jejich koníčky, 14,9% odpovědělo, že se otec o jejich koníčky nezajímá – viz. graf č. 13a.

Graf č. 13a

13. Jak hodnotíte svůj vztah s otcem?

U této otázky byly vyřazeny 4 odpovědi z důvodu nezakroužkování žádné z nabízených možností.

Jako velmi dobrý považuje vztah s otcem 46,9% dívek z 1. ročníků, 34,6% dívek z 2. ročníků, 38,9% dívek ze 3. ročníků a 52,9% dívek ze 4. ročníků. 31,3% dívek z 1. ročníků, 57,7% dívek z 2. ročníků, 27,8% dívek ze 3. ročníků a 23,5% dívek ze 4. ročníků hodnotí svůj vztah s otcem jako dobrý. Spíše si o otcem nerozumí 6,2% dívek z 1. ročníků, 11,1% ze 3. ročníků a 17,7% dívek ze 4. ročníků. Jinak svůj vztah hodnotí 15,6% dívek z 1. ročníků, 7,7% dívek z 2. ročníků, 22,2% dívek ze 3. ročníků a 5,9% dívek ze 4. ročníků – viz. tabulka č. 14.

Jiné hodnocení vztahu s otcem:

- je dobrý, ale je v práci a věci řeším častěji s mámou,
- rodiče jsou rozvedení, vidíme se málo, ale je spíš dobrý,
- neutrální,
- spíš dobrý, ale nemáme si o čem povídat,
- skoro se neznáme.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) velmi dobrý	46,9%	34,6%	38,9%	52,9%
b) dobrý	31,3%	57,7%	27,8%	23,5%
c) spíše si nerozumíme	6,2%	0,0%	11,1%	17,7%
d) jiné hodnocení	15,6%	7,7%	22,2%	5,9%

Tabulka č. 14

Svůj vztah s otce jako velmi dobrý hodnotí 52,6% chlapců z 1. ročníků, 36,9% chlapců z 2. ročníků, 37,5% chlapců ze 3. ročníků a 68,8% chlapců ze 4. ročníků. Jako velmi dobrý hodnotí svůj vztah s otcem 36,8% chlapců z 1. ročníků, 42,1% chlapců z 2. ročníků, 54,2% chlapců ze 3. ročníků a 31,2% chlapců ze 4. ročníků. 5,3% chlapců z 1. ročníků, 10,5% chlapců z 2. ročníků a 8,3% chlapců ze 3. ročníků si myslí, že si s otcem spíše nerozumí. Jinak hodnotí svůj vztah s otcem 5,3% chlapců z 1. ročníků a 10,5% chlapců z 2. ročníků – viz. tabulka č. 14a.

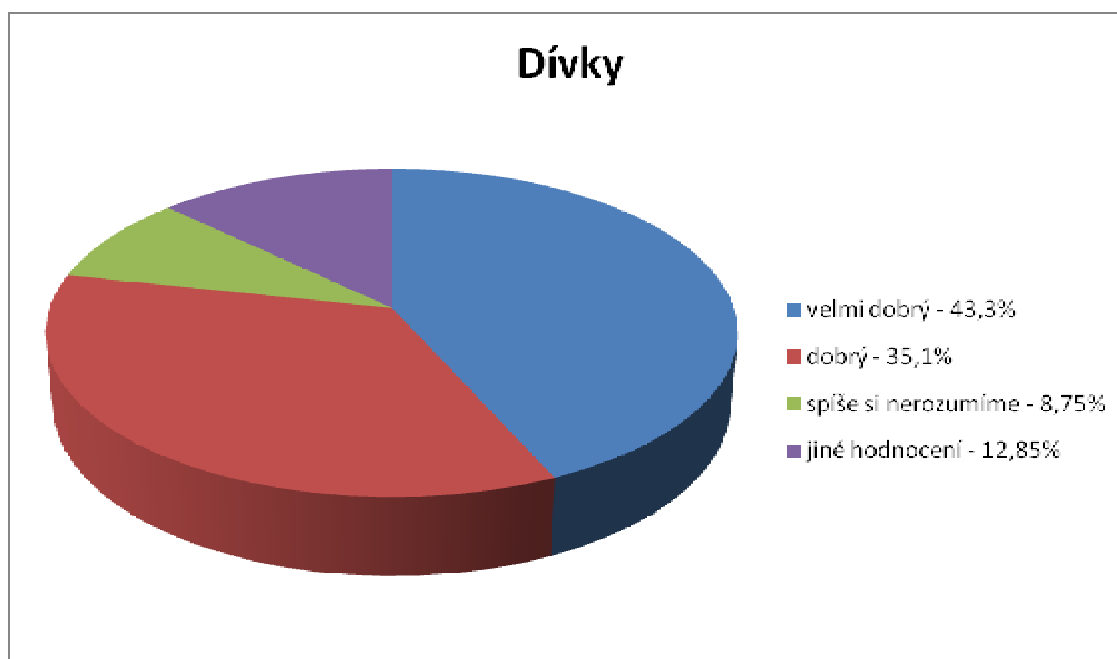
Jiné hodnocení vztahu s otcem:

- je dobrý, ale je v práci a věci řeším častěji s mámou,
- rodiče jsou rozvedení, vidíme se málo, ale je spíš dobrý,
- neutrální,
- spíš dobrý, ale nemáme si o čem povídat, skoro se neznáme.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) velmi dobrý	52,6%	36,9%	37,5%	68,8%
b) dobrý	36,8%	42,1%	54,2%	31,2%
c) spíše si nerozumíme	5,3%	10,5%	8,3%	0,0%
d) jiné hodnocení	5,3%	10,5%	0,0%	0,0%

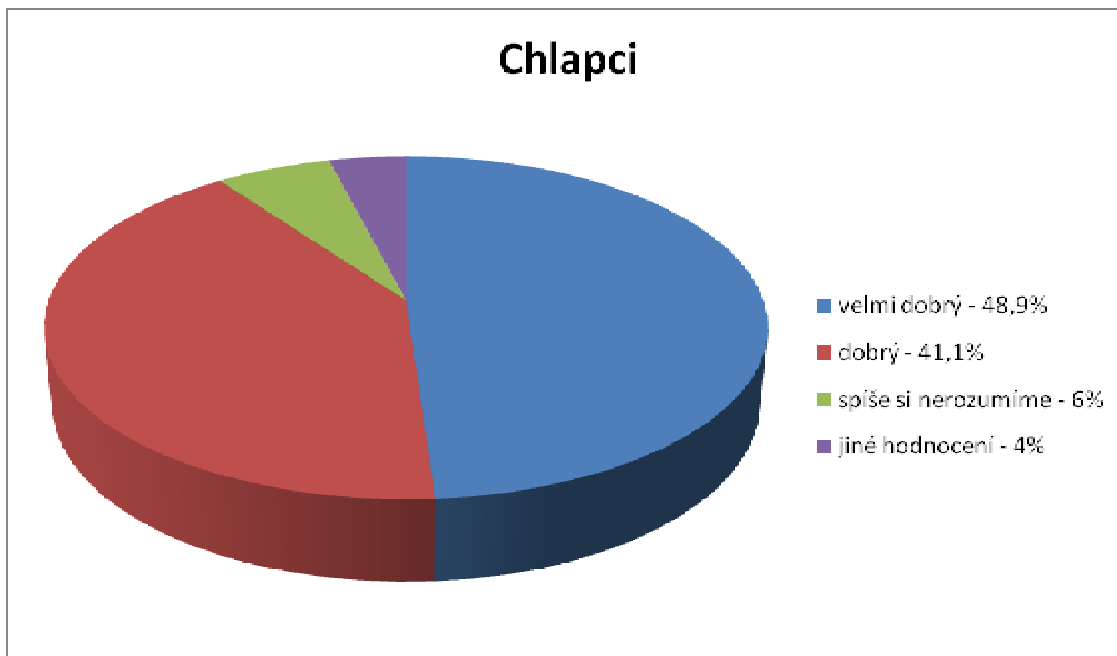
Tabulka č. 14a

43,3% dívek hodnotí svůj vztah s otcem jako velmi dobrý, jako dobrý hodnotí svůj vztah s otcem 35,1%, spíše si nerozumíme označilo 8,75% dívek a jinak hodnotí svůj vztah s otcem 12,85% dívek – viz. graf č. 14.

Graf č. 14

Jako velmi dobrý hodnotí svůj vztah s otcem 48,9% chlapců, jako dobrý 41,1% chlapců, spíše si se svým otcem nerozumí 6% chlapců a 4% chlapců hodnotí svůj vztah jako jiný – viz. graf č. 14a.

Graf č. 14a

14. S kým trávíte dovolenou?

U této otázky byly vyřazeny 2 odpovědi z důvodu nezakroužkování žádné z nabízených možností.

S oběma rodiči tráví dovolenou 65,4% dívek z 1. ročníků, 70% dívek z 2. ročníků, 42,9% dívek ze 3. ročníků a 27,3% dívek ze 4. ročníků. S matkou tráví dovolenou 10% dívek z 2. ročníků a 21,4% dívek ze 3. ročníků. S někým jiným tráví dovolenou 34,6% dívek z 1. ročníků, 20% dívek z 2. ročníků, 35,7% dívek ze 3. ročníků a 72,7% ze 4. ročníků – viz. tabulka č. 15.

Pokud jezdí dotázaní s někým jiným, nejčastěji to jsou kamarádi, přátelé, známí a sourozenci.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) s oběma rodiči	65,4%	70,0%	42,9%	27,3%
b) s matkou	0,0%	10,0%	21,4%	0,0%
c) s otcem	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
d) s někým jiným, uveďte s kým	34,6%	20,0%	35,7%	72,7%

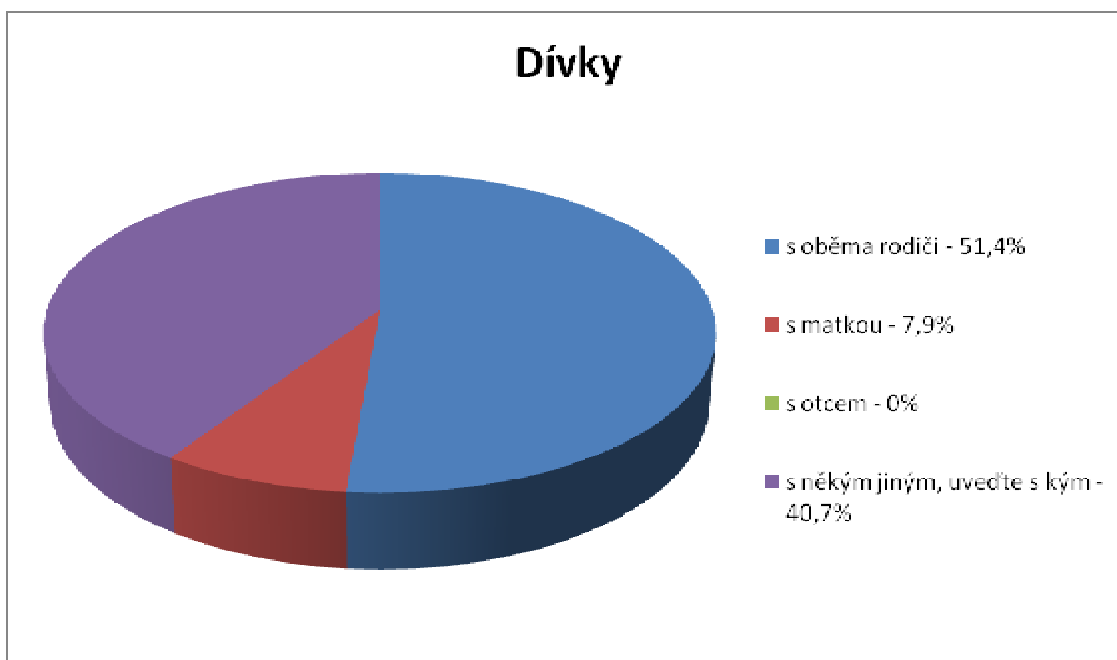
Tabulka č. 15

S oběma rodiči tráví dovolenou 81,3% chlapců z 1. ročníků, 72,2% chlapců z 2. ročníků, 81% chlapců ze 3. ročníků a 45,5% chlapců ze 4. ročníků. Pouze s matkou jezdí 6,2% dívek z 1. ročníků, 14,3% dívek ze 3. ročníků a 9% dívek ze 4. ročníků. S někým jiným tráví dovolenou 2,4% chlapců z 1. ročníků, 27,8% chlapců z 2. ročníků, 4,7% chlapců ze 3. ročníků a 45,5% chlapců ze 4. ročníků – viz . tabulka č. 15a. Pokud jezdí dotázaní s někým jiným, nejčastěji to jsou kamarádi, přátelé, známí a sourozenci.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) s oběma rodiči	81,3%	72,2%	81,0%	45,5%
b) s matkou	6,2%	0,0%	14,3%	9,0%
c) s otcem	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
d) s někým jiným, uveďte s kým	2,5%	27,8%	4,7%	45,5%

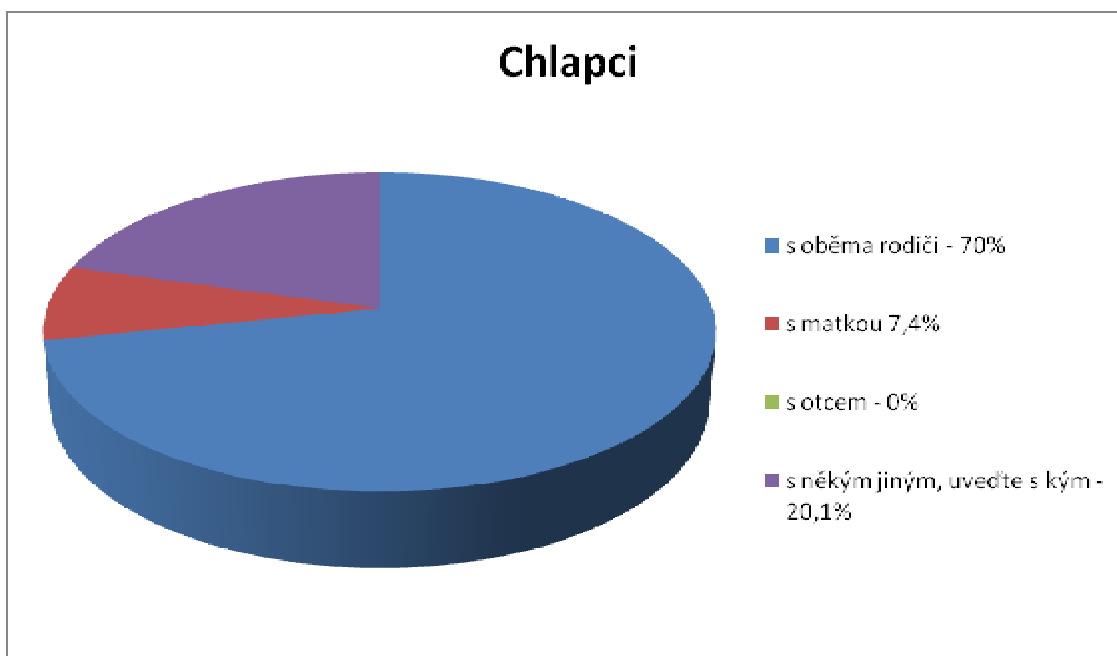
Tabulka č. 15a

Z dotázaných dívek tráví s oběma rodiči dovolenou 51,4% dívek, s matkou 7,9% dívek a s někým jiným 40,7% dívek – viz. graf č. 15.

Graf č. 15

S oběma rodiči tráví dovolenou 70% chlapců, s matkou 7,4% chlapců a s někým jiným 20,1% chlapců – viz. graf č. 15a.

Graf č. 15a

17. Ovlivňují Vaše vztahy s rodiči Vaši vrstevníci?

U této otázky byla vyřazena 1 odpověď z důvodu neoznačení žádné z možností.

Pouze 6,2% dívek z 1. ročníků a 7,7% dívek z 2. ročníků si myslí, že vrstevníci ovlivňují jejich vztahy s rodiči. O tom, že vrstevníci vztahy s rodiči neovlivňují, je přesvědčeno 81,3% dívek z 1. ročníků, 80,8% dívek z 2. ročníků, všechny dívky ze 3. ročníků a 94,1% dívek ze 4. ročníků. 12,5% dívek z 1. ročníků si myslí, že vrstevníci občas ovlivňují jejich vztahy s rodiči, z 2. ročníků je to 11,5% dívek a 5,9% dívek ze 4. ročníků – viz. tabulka č. 16.

Pokud jsou dotázaní vrstevníky ovlivněny, tak srovnávají a uvědomují si, jak to chodí jinde, popř. ovlivňují tím, že vrstevníkům rodiče dovolí být venku déle.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	6,2%	7,7%	0,0%	0,0%
b) ne	81,3%	80,8%	100,0%	94,1%
c) občas, napište čím	12,5%	11,5%	0,0%	5,9%

Tabulka č. 16

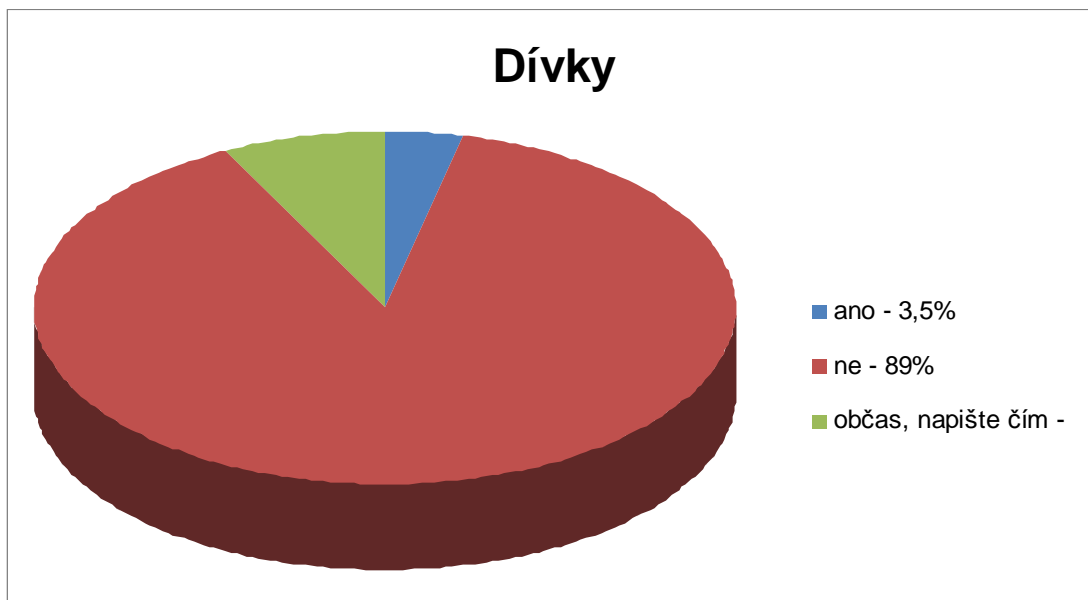
15,8% chlapců z 1. ročníků, 38,1% chlapců z 2. ročníků, 12% chlapců ze 3. ročníků a 6,2% chlapců ze 4. ročníků si myslí, že vrstevníci ovlivňují jejich vztahy s rodiči. 84,2% chlapců z 1. ročníků, 61,9% chlapců z 2. ročníků, 76% chlapců ze 3. ročníků a 87,6% chlapců ze 4. ročníků si myslí, že vrstevníci vztahy s rodiči neovlivňují. Pouze 12% chlapců ze 3. ročníků a 6,2% chlapců ze 4. ročníků si myslí, že vrstevníci občas ovlivňují vztahy s jejich rodiči – viz. tabulka č. 16a.

Pokud jsou dotázaní vrstevníky ovlivněny, stejně jako dívky srovnávají a uvědomují si, jak to chodí jinde, popř. ovlivňují tím, že vrstevníkům rodiče dovolí být venku déle.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	15,8%	38,1%	12,0%	6,2%
b) ne	84,2%	61,9%	76,0%	87,6%
c) občas, napište čím	0,0%	0,0%	12,0%	6,2%

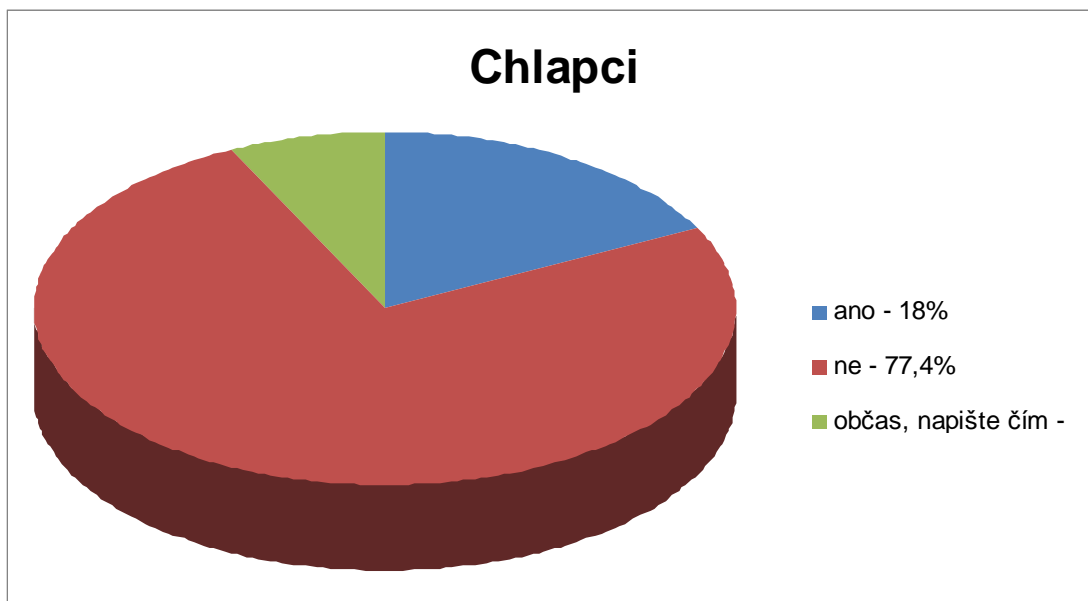
Tabulka č. 16a

Celých 89% dívek si myslí, že vrstevníci neovlivňují vztahy s jejich rodiči, 7,5% dívek si myslí, že vrstevníci tyto vztahy ovlivňují občas a jen 3,5% dívek si myslí, že vrstevníci jejich vztahy s rodiči ovlivňují – viz. graf č. 16.

Graf č. 16

77,4% chlapců se domnívá, že jejich vztahy s rodiči vrstevníci neovlivňují, 18% chlapců odpovědělo, že vrstevníci ovlivňují jejich vztahy s rodiči a 7,5% chlapců si myslí, že vrstevníci jejich vztahy občas ovlivňují – viz. graf č. 16a.

Graf č. 16a

18. Srovnáváte své rodiče s rodiči svých kamarádů?

U této otázky byly vyřazeny 2 odpovědi z důvodu nezakroužkování žádné z nabízených možností.

Své rodiče srovnává s rodiči svých kamarádů 53,1% dívek z 1. ročníků, 69,2% dívek z 2. ročníků, 78,9% dívek ze 3. ročníků a 55,6% dívek ze 4. ročníků. 46,9% dívek z 1. ročníků, 30,8% dívek z 2. ročníků, 21,1% dívek ze 3. ročníků a 44,4% dívek ze 4. ročníků své rodiče nesrovnávají s rodiči svých kamarádů – viz. tabulka č. 17.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	53,1%	69,2%	78,9%	55,6%
b) ne	46,9%	30,8%	21,1%	44,4%

Tabulka č. 17

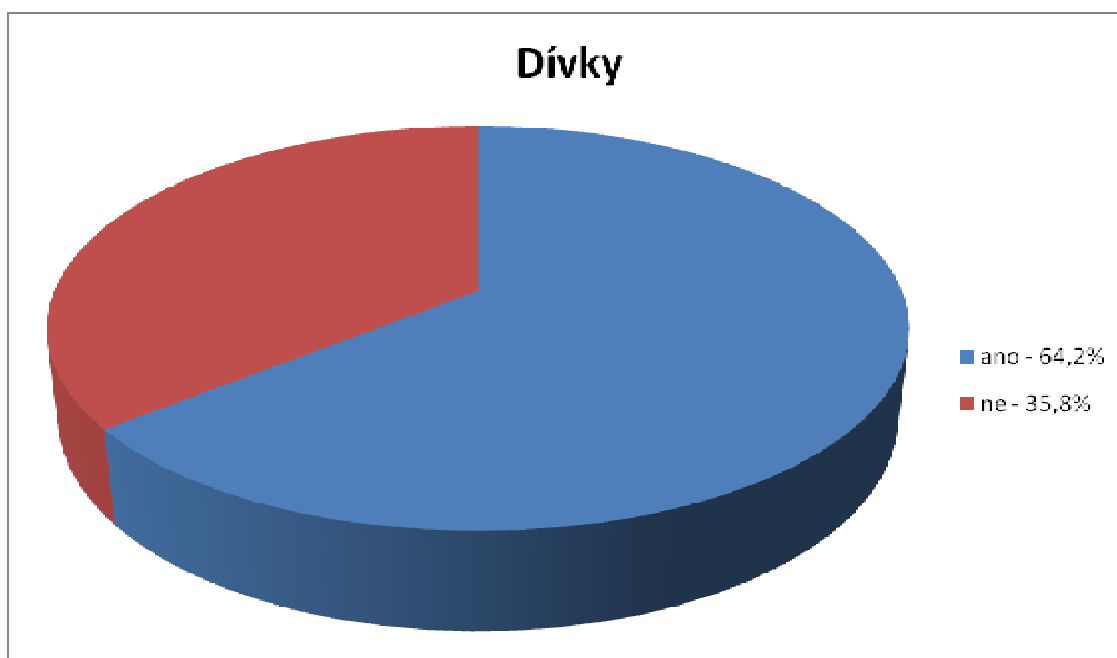
Své rodiče srovnává s rodiči svých kamarádů 42,1% chlapců z 1. ročníků, 33,3% chlapců z 2. ročníků, 54,2% chlapců ze 3. ročníků a 60% chlapců ze 4. ročníků. 57,9% chlapců

z 1. ročníků, 66,7% chlapců z 2. ročníků, 45,8% chlapců ze 3. ročníků a 40% chlapců ze 4. ročníků své rodiče s rodiči svých kamarádů nesrovnává – viz. tabulka č. 17a

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	42,1%	33,3%	54,2%	60,0%
b) ne	57,9%	66,7%	45,8%	40,0%

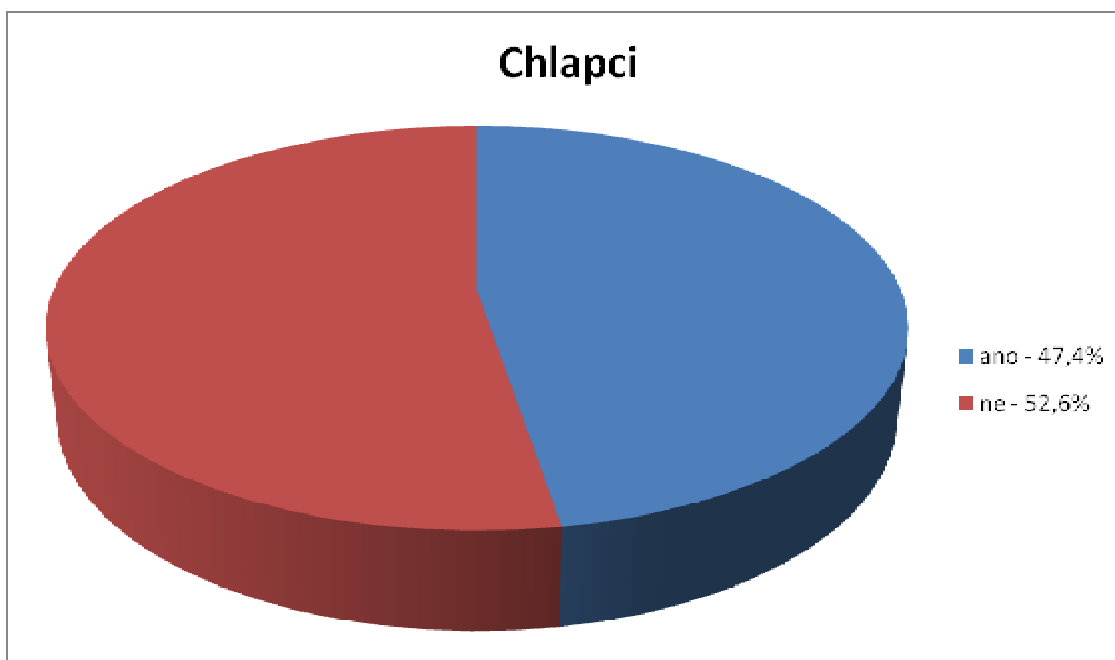
Tabulka č. 17a

Své rodiče s rodiči svých kamarádů srovnává 64,2% ze všech zúčastněných dívek, 35,8% dívek své rodiče s rodiči svých kamarádů nesrovnává – viz. graf č. 17.

Graf č. 17

47,4% ze všech zúčastněných chlapců své rodiče srovnává s rodiči svých kamarádů, své rodiče naopak nesrovnává s rodiči svých kamarádů 52,6% - viz. graf č. 17a.

Graf č. 17a

19. Pokud jste odpověděli na předchozí otázku „ano“, napište, jak jsou na tom Vaši rodiče ve srovnání s rodiči Vašich kamarádů.

a) lépe, proč:

dávají mi více volnosti, lepší vztahy v rodině, tolerantnost, dodržují stanovená pravidla, mohu se s nimi bavit o čemkoliv, pomáhají mi, skvělý vztah, více se o mě zajímají, lepší domácí zázemí, v něčem jsou rozumnější, liberálnější přístup, přísnost vnímám jako důkaz, že jim na mě záleží, důvěřují mi, jsou vstřícnější, podporují mě, poskytují mi dost volnosti, důvěřují mi, nezajímají je známky, ochotnější pomoci, mohu je obdivovat pro mnoho věcí, jsou spolu, dávají mi víc peněz

b) hůře, proč:

něco mi občas nedovolí a mají jiný názor, mámina přehnaná starostlivost, otce v podstatě nezajímám – je pracovně vytížen, máma nepracuje a celý den mě komanduje, pokud jde o práci, jsem dost velká, ale pokud chci někam jít, je mi teprve 15, máme skoro pořád problémy, moc se mnou nemluví, pouze vztah otec-dcera/matka-dcera, nejsou benevolentní, žádný kamarádský vztah, moc se o mě bojí, berou mě jako moc samostatnou, takže se o mě moc nestarají, méně

financí, doma není pohodová atmosféra, malé kapesné, občas přehnané nároky a výtky, nemají peníze, nežijí spolu.

U této otázky je zřejmé, že některý respondent vnímá jako klad to, že rodiče jsou přísnější – přísnost bere jako důkaz, že rodičům na něm záleží. Jiný přísnost vidí jako zápor. Totéž platí např. u nároků – někteří respondenti jsou vyššími nároky motivováni, jiní opět vysoké nároky vnímají jako přehnané.

20. Podporují Vás rodiče ve Vašich cílech ve studiu i jiných aktivitách?

U této otázky byla vyřazena 1 odpověď z důvodu nezakroužkování žádné z nabízených možností.

Kladně odpovědělo 93,8% dívek z 1. ročníků, 92,3% dívek z 2. ročníků, 84,2% dívek ze 3. ročníků a 83,3% dívek ze 4. ročníků. 7,7% dívek z 2. ročníků a 5,6% dívek ze 4. ročníků si myslí, že je rodiče nepodporují v jejich cílech ve studiu a jiných aktivitách. 3,1% dívek z 1. ročníků, 10,5% dívek ze 3. ročníků a 11,1% dívek ze 4. ročníků si myslí, že je podporuje pouze matka a 3,1% dívek z 1. ročníků a 5,3% dívek ze 3. ročníků si myslí, že je v jejich cílech ve studiu i jiných aktivitách podporuje pouze otec – viz. tabulka č. 18.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	93,8%	92,3%	84,2%	83,3%
b) ne	0,0%	7,7%	0,0%	5,6%
c) pouze matka	3,1%	0,0%	10,5%	11,1%
d) pouze otec	3,1%	0,0%	5,3%	0,0%

Tabulka č. 18

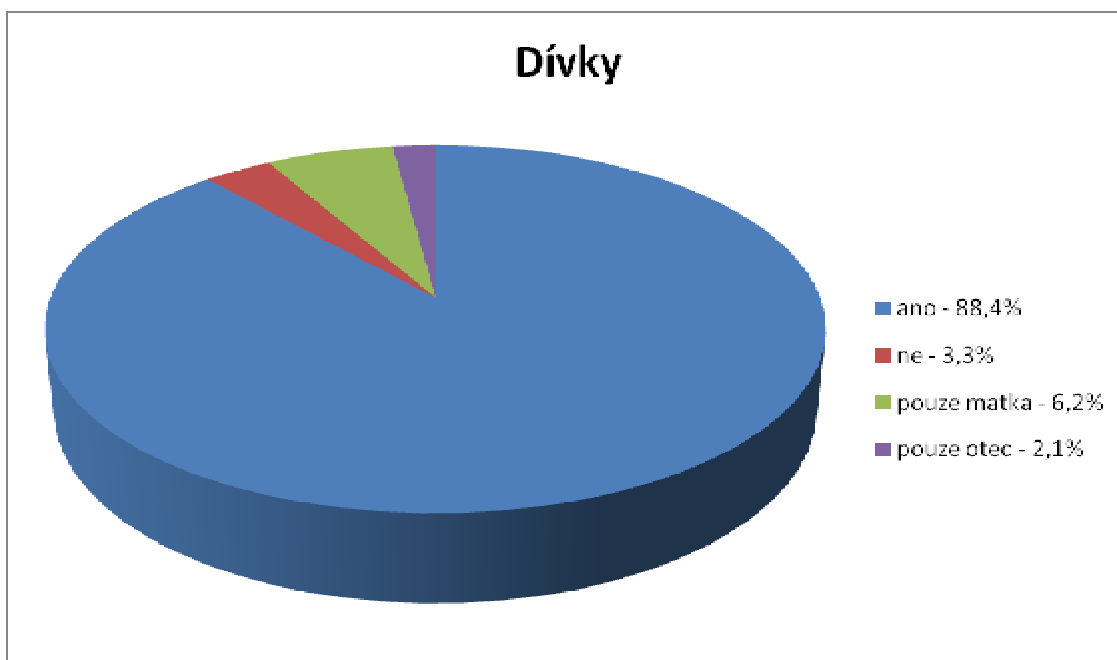
89,5% chlapců z 1. ročníků, 85,7% chlapců z 2. ročníků, 88% chlapců ze 3. ročníků všichni dotázaní chlapci ze 4. ročníků si myslí, že je jejich rodiče podporují v jejich cílech ve studiu i jiných aktivitách. 10,5% chlapců z 1. ročníků a 4% chlapců ze 3. ročníků si myslí, že je

rodiče nepodporují. O podpoře matky je přesvědčeno 14,3% chlapců z 2. ročníků a 8% chlapců ze 3. ročníků. Pouze otcovu podporu si nevybral žádný z respondentů – viz. tabulka č. 18a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	89,5%	85,7%	88,0%	100,0%
b) ne	10,5%	0,0%	4,0%	0,0%
c) pouze matka	0,0%	14,3%	8,0%	0,0%
d) pouze otec	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

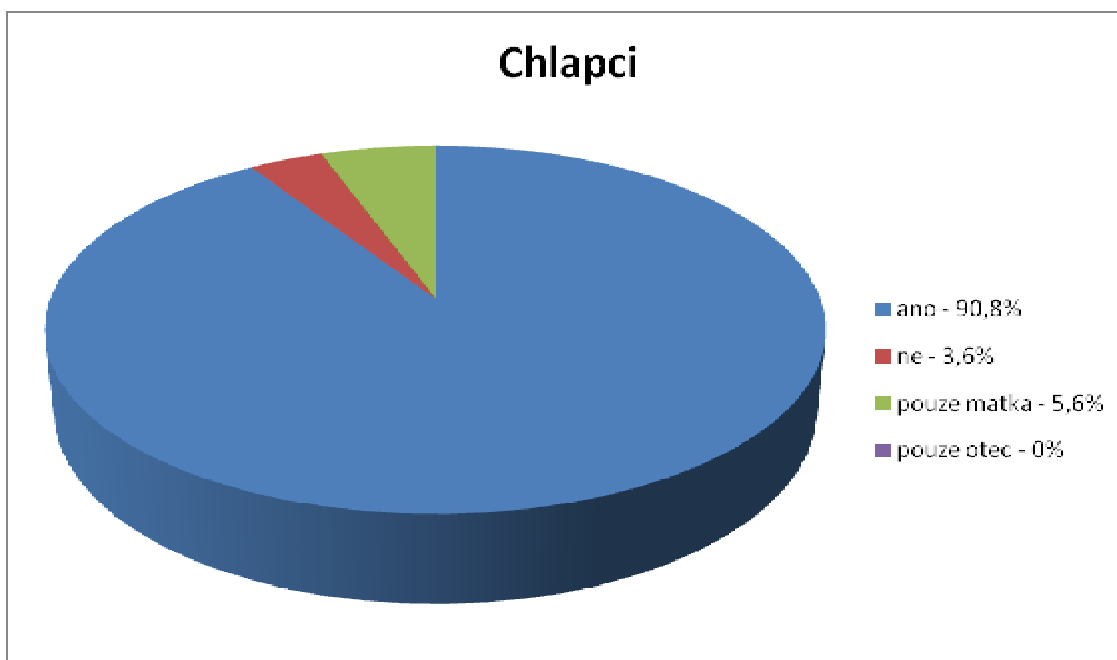
Tabulka č. 18a

88,4% dívek ze všech zúčastněných si myslí, že je rodiče podporují v jejich cílech ve studiu i jiných aktivitách, 6,2% dívek si myslí, že je podporuje pouze matka, 2,1% dívek je přesvědčeno o podpoře otce a 3,3% dívek si myslí, že je rodiče nepodporují – viz. graf č. 18.

Graf č. 18

90,8% chlapců je přesvědčeno, že je rodiče podporují v jejich cílech ve studiu i jiných aktivitách, 5,6% chlapců si myslí, že je podporuje pouze matka a 3,6% chlapců si myslí, že je rodiče nepodporují – viz. graf č. 18a.

Graf č. 18a

21. Co nejvíc ovlivňuje Vaše vnímání rodičů?

U této otázky byla vyřazena 1 odpověď z důvodu nezakroužkování žádné z možností.

Vzájemné chování rodičů k sobě ovlivňuje 22,7% dívek 1. ročníků, 5,3% dívek 2. ročníků, 7,7% dívek 3. ročníků a 14,3% dívek 4. ročníků. 13,6% dívek 1. ročníků, 15,8% dívek 2. ročníků, 15,4% dívek 3. ročníků a 21,4% dívek 4. ročníků ovlivňuje jejich chování k nim. Jak se rodiče chovají k ostatním lidem ovlivňuje 10,5% dívek 2. ročníků. Celková osobnost ovlivňuje 63,7% dívek 1. ročníků, 68,4% dívek 2. ročníků, 76,9% dívek 3. ročníků a 64,3% dívek 4. ročníků – viz. tabulka č. 19.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) jejich vzájemné chování k sobě	22,7%	5,3%	7,7%	14,3%
b) jejich chování k Vám	13,6%	15,8%	15,4%	21,4%
c) jejich chování k ostatním lidem	0,0%	10,5%	0,0%	0,0%
d) jejich celková osobnost	63,7%	68,4%	76,9%	64,3%

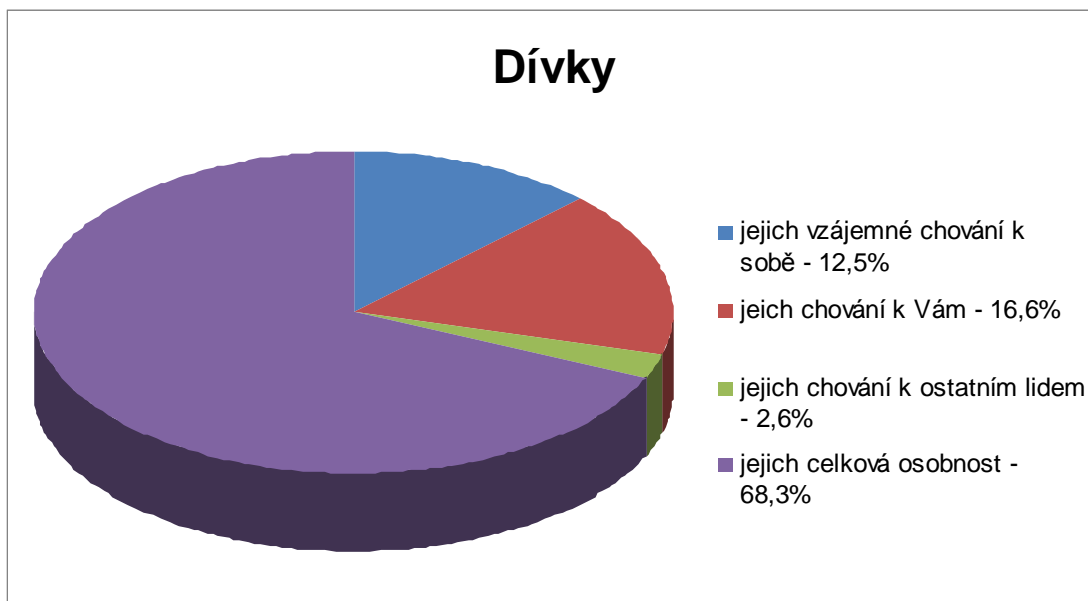
Tabulka č. 19

Chování rodičů vůči sobě ovlivňuje v jejich vnímání 15,8% chlapců 1. ročníků a 30% chlapců 4. ročníků. Chování rodičů vůči chlapcům ovlivňuje 45,5% respondentů 1. ročníků, 15,8% respondentů 2. ročníků, 52,9% respondentů 3. ročníků a 10% respondentů 4. ročníků. Chování rodičů k ostatním lidem ovlivňuje 9% chlapců 1. ročníků, 5,9% chlapců 3. ročníků a 10% chlapců 4. ročníků. Celková osobnost ovlivňuje 45,5% chlapců 1. ročníků, 68,4% chlapců 2. ročníků, 41,2% chlapců 3. ročníků a 50% chlapců 4. ročníků – viz. tabulka č. 19a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) jejich vzájemné chování k sobě	0,0%	15,8%	0,0%	30,0%
b) jejich chování k Vám	45,5%	15,8%	52,9%	10,0%
c) jejich chování k ostatním lidem	9,0%	0,0%	5,9%	10,0%
d) jejich celková osobnost	45,5%	68,4%	41,2%	50,0%

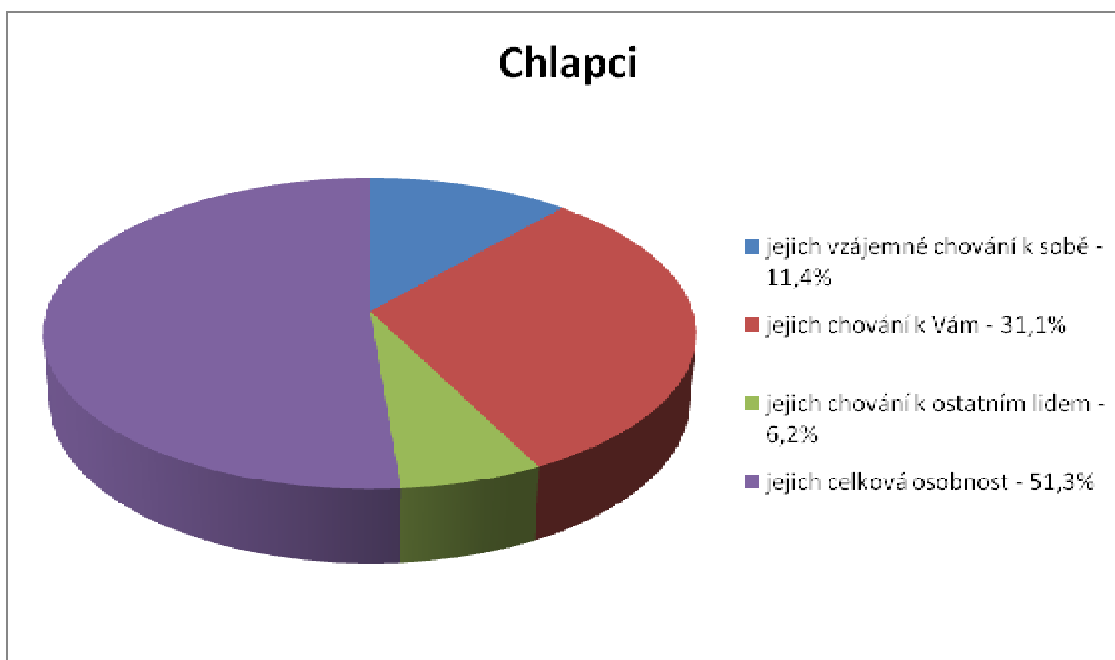
Tabulka č. 19a

12,5% dívek ovlivňuje chování rodičů k sobě, chování rodičů k dívkám ovlivňuje 16,6% dívek, chování rodičů k ostatním lidem ovlivňuje 2,6% dívek a celková osobnost rodičů ovlivňuje 68,3% dívek ze všech zúčastněných – viz. graf č. 19.

Graf č. 19

11,4% chlapců ovlivňuje vzájemné chování rodičů k sobě, 31,1% ovlivňuje chování rodičů k nim, chování k ostatním lidem ovlivňuje 6,2% chlapců a celková osobnost rodičů ovlivňuje 51,3% chlapců – viz. graf č. 19a.

Graf č. 19a

22. Jsou pro Vás rodiče vzorem?

U této otázky bylo vyřazeno 14 odpovědí z důvodu nezakroužkování žádné z nabízených možností, popř. z důvodu zakroužkování více možností.

Vzorem jsou rodiče pro 69,2% dívek 1. ročníků, 56% dívek 2. ročníků, 55,6% dívek 3. ročníků a 61,1% dívek 4. ročníků. Vzorem jsou pro 23,1% dívek 1. ročníků, 32% dívek 2. ročníků, 33,3% dívek 3. ročníků a 27,8% dívek 4. ročníků. Pouze matka je vzorem pro 11,1% dívek 3. ročníků a 5,55% dívek 4. ročníků. Pouze otec je vzorem pro 7,7% dívek 1. ročníků, 12% dívek 2. ročníků a 5,55% dívek 4. ročníků – viz. tabulka č. 20.

Dívky	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	69,2%	56,0%	55,6%	61,10%
b) ne	23,1%	32,0%	33,3%	27,80%
c) pouze matka	0,0%	0,0%	11,1%	5,55%
d) pouze otec	7,7%	12,0%	0,0%	5,55%

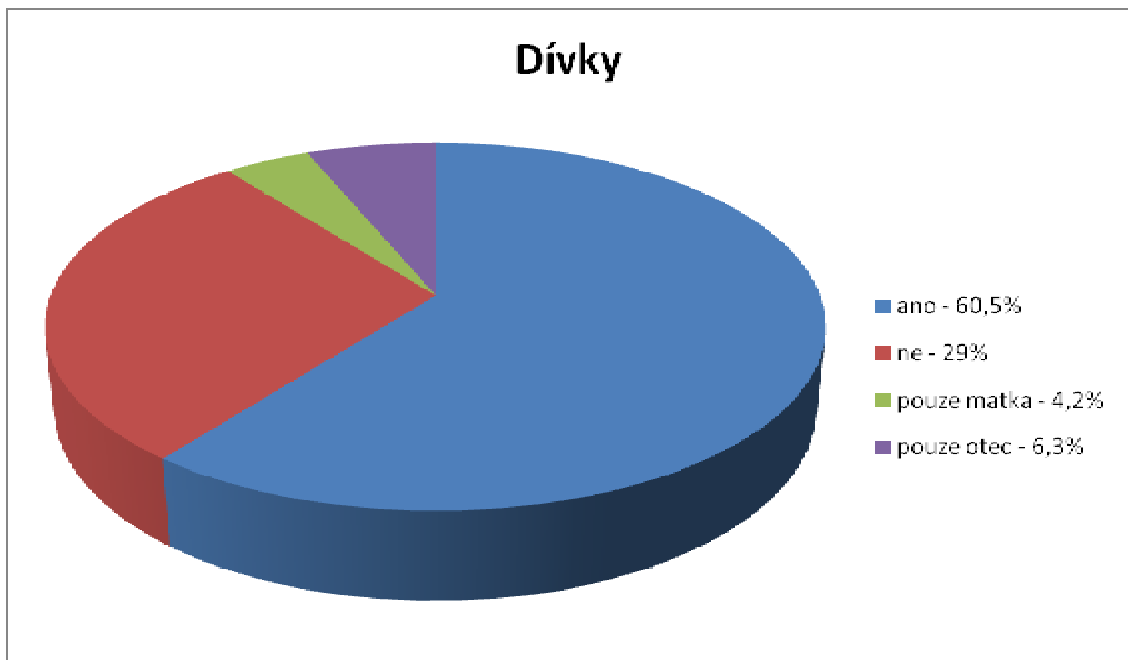
Tabulka č. 20

Pro 31,24% chlapců 1. ročníků, 40% chlapců 2. ročníků, 31,8% chlapců 3. ročníků a 66,7% chlapců 4. ročníků jsou rodiče vzorem. Naopak vzorem nejsou pro 56,25% chlapců 1. ročníků, 35% chlapců 2. ročníků, 54,6% chlapců 3. ročníků a 26,7% chlapců 4. ročníků. Pouze matka je vzorem pro 5% chlapců 2. ročníků a 9,1% chlapců 3. ročníků. Pouze otec je vzorem pro 12,5% chlapců 1. ročníků, 20% chlapců 2. ročníků, 4,5% chlapců 3. ročníků a 6,6% chlapců 4. ročníků – viz. tabulka č. 20a.

Chlapci	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
a) ano	31,25%	40,0%	31,8%	66,7%
b) ne	56,25%	35,0%	54,6%	26,7%
c) pouze matka	0,00%	5,0%	9,1%	0,0%
d) pouze otec	12,50%	20,0%	4,5%	6,6%

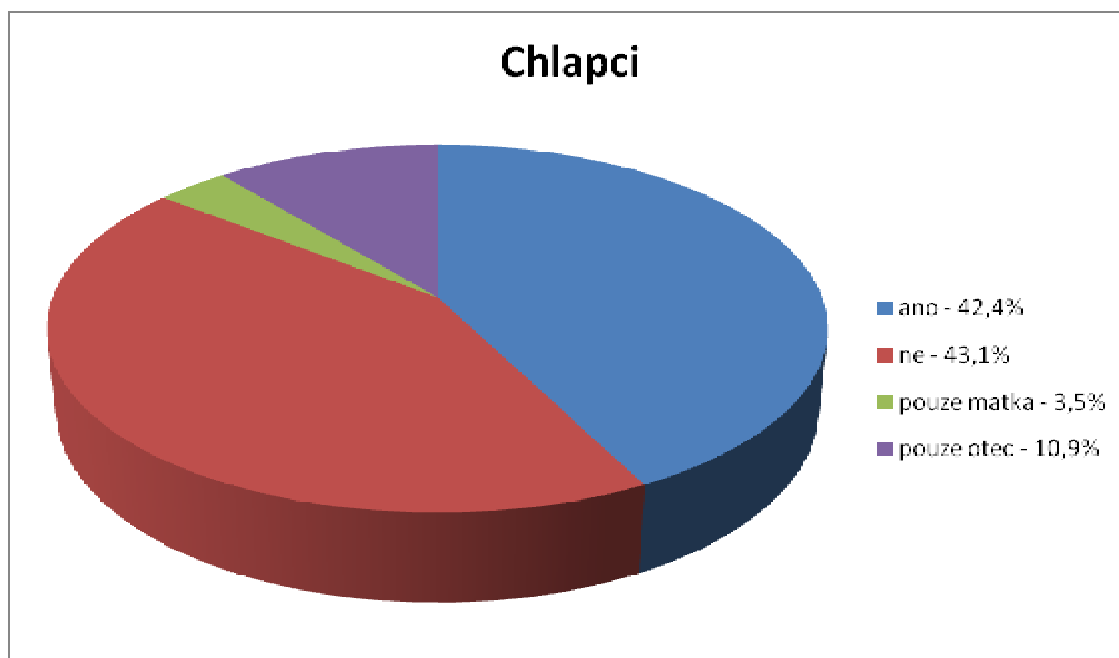
Tabulka č. 20a

Pro 60,5% dívek jsou rodiče vzorem, naopak nejsou vzorem pro 29% dívek. Pouze matka je vzorem pro 4,2% dívek a pouze otec je vzorem pro 6,3% dívek – viz. graf č. 20.

Graf č. 20

Pro 42,4% chlapců jsou rodiče vzorem, pro 3,5% chlapců je vzorem pouze matka, pro 10,9% je vzorem pouze otec a pro 43,1% chlapců rodiče nejsou vzorem – viz. graf č. 20a.

Graf č. 20a

Předpoklad č. 1, že dívky hodnotí své rodiče kladněji, byl vyvrácen.

89,4% chlapců hodnotí svůj vztah s matkou jako velmi dobrý či dobrý, dívky kladně hodnotí svůj vztah s matkou 87,2%.

90% chlapců hodnotí svůj vztah otcem jako velmi dobrý či dobrý, dívky takto hodnotí svůj vztah 78,4%. Z výsledků vyplývá, že chlapci hodnotí svůj vztah s oběma rodiči kladněji než dívky.

Předpoklad č. 2, že dívky se častěji svěřují svým rodičům, byl potvrzen.

90,65% dívek se svěřuje vždy nebo občas svým matkám a 73,4% dívek se svěřuje vždy nebo občas svým otcům. Matkám se vždy nebo občas svěřuje 82,8% chlapců a otcům se vždy nebo občas svěřuje 71,2% chlapců. Dívky se tedy svým rodičům svěřují více než chlapci.

Předpoklad č. 3, že si středoškoláci myslí, že se jejich rodiče zajímají o to, kde a s kým tráví volný čas, byl potvrzen.

Z hodnocení vyplývá, že si 93,7% dívek a 91,5% chlapců myslí, že se jejich matky zajímají o to, kde a s kým tráví volný čas. Téměř 2/3 dotázaných se myslí, že se také jejich otcové zajímají o to, kde a s kým tráví volný čas.

Předpoklad č. 4, že dívky jsou ve vztahu ke svým rodičům více ovlivněny vrstevníky, byl vyrácen.

Z průzkumu vyplývá, že pouze 3,5% dotázaných dívek si myslí, že je ve vztahu s rodiči vrstevníci ovlivňují. Na rozdíl od dívek si myslí 18% chlapců, že jsou ve vztahu s rodiči ovlivněni vrstevníky.

Předpoklad č. 5, že si středoškoláci myslí, že je rodiče podporují v jejich cílech ve studiu i jiných aktivitách, byl potvrzen.

88,4% dívek a 90,4% chlapců si myslí, že je rodiče podporují v jejich cílech.

3.5 Souhrn a interpretace výsledků

Z výše popsaných výsledků vyplývá, že oslovení středoškoláci vnímají své rodiče spíše kladně. Většina dívek i chlapců se svým rodičům se svými problémy svěří a také si myslí, že rodiče jim s jejich problémy pomohou nebo se alespoň snaží pomoci. Rodiče nechávají svým dětem volnost ve výběru jejich přátel a pokud se snaží jejich výběr ovlivnit, tak si dotázaní myslí, že je to z obav o ně. Taktéž vztahy s rodiči respondenti hodnotili velmi vysoce. Dovolenu s rodiči tráví více chlapci než děvčata a také ve vztazích s rodiči jsou vrstevníky ovlivněni více chlapci než dívky. Vlastní rodiče s rodiči svých vrstevníků srovnává naopak více dívek než chlapců. Velmi vysoce hodnotili respondenti rodiče i ve vnímané podpoře při dosahování cílů při studiu i jiných cílů. Obě pohlaví nejvíce ve vnímání rodičů ovlivňuje celková osobnost rodičů, ale téměř 30% chlapců ovlivňuje chování rodičů vůči nim. Pouze asi 15% dívek ovlivňuje i chování rodičů vůči nim. Vzorem jsou rodiče pro asi 60% dívek a více než 40% chlapců.

3.6 Závěr

Bakalářská práce zkoumala vnímání vlastních rodičů u středoškoláků. V teoretické části jsem popsala problematiku adolescence, jednotlivá vývojová období, vývojové problémy dospívajících, problémové chování a rizikový vývoj, funkci rodiny, školy a výchovné přístupy. Dále byly popsány vztahy dospívajících, a to jak vztah k sobě, tak také vztahy s rodiči a sourozenci, jinými dospělými, vrstevníky, vztahy přátelské a vztahy romantické.

Na základě poznatků v teoretické části, jsem zformulovala předpoklady a následně provedla analýzu výzkumu. Výzkumný soubor tvořilo 176 studentů Gymnázia Jana Keplera, Parléřova 2, Praha 6-Hradčany ve věku 15 – 21 let, z toho 95 dívek a 81 chlapců. Výsledky ukazují, že nebyl potvrzen předpoklad, že dívky hodnotí své rodiče kladněji. Chlapci hodnotí svůj vztah s matkou o něco kladněji než dívky, vztah s otcem výrazně kladněji. Předpoklad, že se svým rodičům více svěřují dívky, byl potvrzen. Také další předpoklad, že středoškoláci si myslí, že se jejich rodiče zajímají o to, kde a s kým tráví volný čas, byl potvrzen. Předpoklad, že dívky jsou ve vztahu ke svým rodičům více ovlivněny vrstevníky, se nepotvrdil. Asi 5x více chlapců než dívek si myslí, že je vrstevníci ovlivňují ve vztahu k rodičům. Poslední předpoklad, že si středoškoláci myslí, že je rodiče podporují v jejich cílech ve studiu i jiných aktivitách, byl potvrzen. Zde kladně odpovědělo více než 90% respondentů.

Cílem bylo zjistit, jak středoškoláci vnímají své rodiče. Na základě provedeného výzkumu bylo zjištěno, že oslovení dospívající vnímají své rodiče spíše kladně, jsou přesvědčeni, že rodiče se zajímají o to, kde a s kým tráví volný čas a také se domnívají, že je rodiče podporují v jejich cílech i jiných aktivitách. Je zajímavé, že i přesto, že středoškoláci své rodiče vnímají spíše kladně, vzorem jsou pro 60,5% dívek a pouze pro 42,4% chlapců.

Resumé

V teoretické práci jsem se v první kapitole věnovala tématu adolescence, dále funkci rodiny a rolím rodičů, škole a výchovným přístupům. Další kapitola popisuje vztahy v období adolescence. Nejprve vztah k sobě, sebepoznání a sebehodnocení, dále pak vztahy s rodiči, sourozenci, s dospělými mimo rodinu, vztahy s vrstevníky, vztahy přátelské a romantické.

V empirické části byl stanoven cíl a předpoklady a otázky výzkumu. Byl popsán výzkumný soubor a použitá metoda. Dále jsem se věnovala popisu výsledků a souhrnu a interpretaci výsledků.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje tomu, jak dnešní dospívající vnímají své rodiče. V teoretické části práce jsou popsána jednotlivá vývojová období dospívání a vývojové změny. Dále jsou popsány specifické vývojové problémy a problémové chování a rizikový vývoj adolescentů. Práce se věnuje funkci rodiny a rolím rodičů a jejich výchovnými přístupy. Dospívající se nedostávají do kontaktu pouze s rodinou a rodiči, proto jsou popsány nejen vztahy s nimi, ale i vztahy s dospělými mimo rodinu, s vrstevníky a také vztahy romantické. Praktická část je věnována popisu a rozboru dotazníku a interpretaci výsledků.

Klíčová slova

Adolescence, funkce rodiny, rodina, role rodičů, sebehodnocení, sebepoznání, sebereflexe, socializace, status, vrstevnická skupina, vztahy

Annotation

This bachelors work focuses on how maturing children perceive their parents. In the theoretical part of this work is described individually each part of maturing and progress changes. Also the specific process of problems and problematic behavior and the dangers of adolescence. This work concentrates on the family and the way how works the roles of parents a their disciplin methodes. Maturing children also come into contact with other people beside parents, and that is why there have also been pointed out these factors, such as relationships with the other adults, people of the same age and relationships with the other sex. The practical part of this work is focused on the analysis of the questionnaire and results.

Keywords

Adolescence, family functions, family, parents status, self-appreciation, self-knowledge, self-reflection, socialization, status, child of the same age category, relationships

Literatura a prameny

1. ČAČKA, O., 2000. Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace, Brno: Doplněk
2. ČÁP, J., 1996. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy, Praha: ISV-nakladatelství
3. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2008. Vývojová psychologie, 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s.
4. MACEK, P., 1999. Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících. Praha: Portál, s.r.o.
5. MACEK, P., LACINOVÁ, L. (eds.), 2006. Vztahy v dospívání. Brno: Barriste&Principál
6. MATĚJČEK, Z., 1994. Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál
7. MATĚJČEK, Z., 1994. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál
8. MATĚJČEK, Z., 1986. Rodiče a děti. Praha: AVICENUM
9. MÍČEK, L., 1988. Sebevýchova a duševní zdraví. Praha: SPN
10. ŘEZÁČ, J., 1998. Sociální psychologie. Brno: Paido
11. VÁGNEROVÁ, M., 2008. Vývojová psychologie I, Dětství a dospívání. Praha: Karolinum

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník - Vnímání vlastních rodičů u středoškoláků

Dotazník

Vnímání vlastních rodičů u středoškoláků

Tento dotazník je určen pro studenty Gymnázia Jana Keplera, Parlérova 2, Praha 6 – Hradčany. Zajímá nás, jak dnešní středoškoláci vnímají své rodiče. Vaše odpovědi jsou důvěrné a anonymní, proto odpovídejte pravdivě. Výsledky tohoto dotazníku budou použity pro napsání bakalářské práce.

U každé otázky vyberte odpovídající možnost a vyhovující odpovědi, prosím, zakroužkujte. U některých otázek je v nabídce jiná možnost, budete-li chtít této možnosti využít, vepište svou odpověď.

1. **Věk**
2. **Ročník Gymnázia**
3. **Pohlaví**
 - a) dívka
 - b) chlapec
4. **Svěřujete se své matce se svými problémy?**
 - a) ano, vždy
 - b) ne, nikdy
 - c) občas
5. **Pokud se svěříte své matce se svými problémy, pomůže Vám?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) snaží se mi pomoci, i když ne vždy to vyjde
6. **Zajímá se Vaše matka o to, kde a s kým trávíte volný čas?**
 - a) ano
 - b) ne
7. **Snaží se Vaše matka ovlivnit výběr Vašich přátel?**
 - a) ano, vždy
 - b) ne, výběr ponechává na mě
 - c) někdy, napište z jakého důvodu
.....

8. Zajímá se Vaše matka o Vaše koníčky?

- a) ano
- b) ne

9. Jak hodnotíte svůj vztah s matkou?

- a) velmi dobrý
 - b) dobrý
 - c) spíše si nerozumíme
 - d) jiné hodnocení
-

10. Svěřujete se svému otci se svými problémy?

- a) ano, vždy
- b) ne, nikdy
- c) občas

11. Pokud se svěříte svému otci se svými problémy, pomůže Vám?

- a) ano
- b) ne
- c) snaží se mi pomoci, i když ne vždy to vyjde

12. Zajímá se Váš otec o to, kde a s kým trávíte volný čas?

- a) ano
- b) ne

13. Snaží se Váš otec ovlivnit výběr Vašich přátel?

- a) ano, vždy
 - b) ne, výběr ponechává na mě
 - c) někdy, napište z jakého důvodu
-
-

14. Zajímá se Váš otec o Vaše koníčky?

- a) ano
- b) ne

15. Jak hodnotíte svůj vztah s otcem?

- a) velmi dobrý
 - b) dobrý
 - c) spíše si nerozumíme
 - d)
-

16. S kým trávíte dovolenou?

- a) s oběma rodiči
- b) s matkou

- c) s otcem
- d) s někým jiným, uveďte s kým

.....
.....

17. Ovlivňují Vaše vztahy s rodiči Vaši vrstevníci?

- a) ano
- b) ne
- c) občas, napište čím

.....
.....

18. Srovnáváte své rodiče s rodiči svých kamarádů?

- a) ano
- b) ne

19. Pokud jste odpověděli na předchozí otázku „ano“, napište, jak jsou na tom Vaši rodiče ve srovnání s rodiči Vašich kamarádů:

- a) lépe, proč

.....
.....
.....
.....

- b) hůře, proč

.....
.....
.....
.....

20. Podporují Vás rodiče ve Vašich cílech ve studiu i jiných aktivitách?

- a) ano
- b) ne
- c) pouze matka
- d) pouze otec

21. Co nejvíce ovlivňuje Vaše vnímání rodičů?

- a) jejich vzájemné chování k sobě
- b) jejich chování k Vám
- c) jejich chování k ostatním lidem
- d) jejich celková osobnost

22. Jsou pro Vás rodiče vzorem?

- a) ano
- b) ne
- c) pouze matka
- d) pouze otec